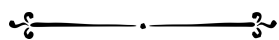

- 22 Pepin Krótki
31 Karloman I
34 Karol I Wielki
43 Ludwik I Pobożny
63 Karol II Łysy
70 Ludwik II Jąkała
74 Ludwik III
76 Karloman II
78 Karol Gruby
81 Odo
85 Karol III Prosty
89 Robert I
95 Raul
99 Ludwik IV Zamorski
104 Lotar
107 Ludwik V Próżniak

PEPIN KRÓTKI

751-768

Ojciec: KAROL MŁOT

Przydomek (franc. MARTEL, niem. MARTELL) zawdzięcza zwycięstwu pod Poitiers. Był synem Pepina II z Heristalu (zwanego również Średnim oraz Grubym), majordoma królestwa Franków, i jego nałożnicy lub bigamicznej żony, szlachcianki imieniem Alpais (Chalpaidy). Urodziła się ok. 676 lub 689. Po śmierci Pepina II w 714 rządy w imieniu frankijskiego króla objął z tytułem majordoma jego wnuk Teudoald, pozostający pod opieką wdowy po zmarłym, Plektrudy. Ta nakazała uwięzić Karola, lecz rok później zdołał on zbiec i zgromadzić wokół siebie nieliczną początkowo grupę zwolenników. W 717 wygnał Chilperyka II, a następnie zajął Kolonię, gdzie rezydowała macocha wraz z Teudoaldem. Na mocy zawartego z końcem 717 w Kolonii porozumienia Plektruda przekazała mu skarb ojca oraz władzę w Austrazji; odtąd popierała starania pasierba o przejęcie rządów w całym królestwie. W 718 pokonał Sasów i Fryzyczyków, a rok później podbił Neustrię i objął urząd jej majordoma w imieniu Chilperyka II (a po jego śmierci Teodoryka IV). 25 października 732 pod Moussais koło Poitiers pokonał arabskich najeźdźców z Hiszpanii, dowodzonych przez emira Abd 'ar-Rahmana Ghafiki, zmuszając ich do odwrotu za Pireneje. W 736 podporządkował sobie Burgundię, co uczyniło go faktycznym władcą państwa frankijskiego. Po śmierci Teodoryka IV w 737 czuł się na tyle silny, by nie powoływać kolejnego merowińskiego figuranta, nie zdecydował się jednak sam przywdziać korony. Zmarł 16 lub 22 października 741 w swoim pałacu w Quierzy-sur-Oise i został pochowany w królewskiej nekropolii w bazylisce opactwa benedyktynów w Saint-Denis pod Paryżem.

Pierwszą żoną Karola Młota była matka bohatera niniejszego biogramu ROTRUDA (↓) zaś w 725 pojął on za żonę SWANHILDĘ, opisywaną jako „siostrzenica” księcia Bawarii Odilona, a zatem będącą po kądzieli lub po mieczu wnuczką Teodona V, księcia Bawarii z dynastii Agilofingów. Po śmierci Karola została ona przez pasierbów osadzona w klasztorze w Chelles, gdzie najpewniej zmarła po 17 września 741, kiedy to po raz ostatni jest wzmiankowana przez znane źródła.

Karol Młot trzymał nałożnicę imieniem RUODHAIDA (CHROTHAIS), którą być może sekretnie poślubił i która urodziła mu syna lub synów (↓).

Matka: ROTRUDA (CHROTRUDA)

Jej filiacja nie jest pewna, z pewnością jednak wywodziła się ona z kręgów frankijskiej arystokracji, będąc wedle różnych historyków cioteczną wnuczką św. Lamberta, opata Fontenelle, względnie córką Lamberta (Leutwinusa) z Hesbaye (Haspengau) lub św. Liewina, biskupa Trèves. Zmarła w 724 lub rok później.

Rodzeństwo (1–9):

Dzieci Karola Młota i Rotrudy:

- 1 KARLOMAN. Urodził się jako pierworodny syn Karola i Rotrudy w latach 706–16 (ok. 712). Po śmierci ojca (10.741) wspólnie z młodszym bratem przejął władzę w królestwie frankijskim, pozbawiając dziedzictwa przyrodniego brata Grifona. Dokonany następnie podział państwa Pepiprzewidywał, że Karlomanowi przypadnie część zachodnia, składająca się z Austrazji, Alemanii, Turyngii i północnej Alzacji. W 743 majordomowie, a była to inicjatywa przede wszystkim starszego z nich, powołali na tron Childeryka III – ostatniego króla z dynastii Merowingów, zdetronizowanego później przez Pepina Krótkiego. W 746 na rozkaz Karlomana dokonano egzekucji niemal całej alemańskiej arystokracji plemiennej (tzw. masakra w Cannstatt, obecny Stuttgart), co ostatecznie pozbawiło Alemanię suwerenności. 15 sierpnia 747, najpewniej dobrowolnie, zrzekł się urzędu majordoma, powierzył swoją część państwa oraz nieletniego syna pod opiekę Pepinowi, sam zaś wyjechał do Italii; w Rzymie papież Zachariasz dokonał jego postrzyżyn. W tymże roku, po założeniu na wzgórzu Monte Soracte w pobliżu Wiecznego Miasta klasztoru pw. św. Sylwe-

stra, osiadł w klasztorze benedyktynów na Monte Cassino. W 753, na polecenie opata, udał na dwór frankijski w misji dyplomatycznej od króla Longobardów Aistulfa (Astolf). Poselstwo zostało jednak zatrzymane na rozkaz Pepina, który osadził brata w Vienne. Tam również Karloman umarł, wedle różnych autorów 17 lipca, 17 sierpnia lub 4 grudnia 454 albo też 17 sierpnia roku następnego. Jego ciało przewieziono później na Monte Cassino.

Poślubił nieznaną szlachciankę, być może noszącą imię ALARDA.

Dzieci Karlomana i jego żony (A–D):

- A DROGO. Na świat przyszedł w latach 730–35. Po wycofaniu się ojca do klasztoru w 747 odziedziczył urząd majordoma oraz należącą do Karlomana część państwa Franków, faktyczne rządy w imieniu nieletniego Drogoną sprawował jednak jego stryj Pepin. Nie dopuścił on bratanka do rządów także po osiągnięciu przezeń lat sprawnych, a w 753 uwięził i nakazał postrzyc na mnicha. Dalsze losy Drogoną nie są znane.
- B SYN lub SYNOWIE. Źródła mówią o synach Karlomana, a zatem poza Drogonem musiał on mieć co najmniej jednego potomka płci męskiej. Być może był nim zmarły w 784 BERNARD, hrabia Saint-Quentin, który z nieznaną bliżej szlachcianką z Laon miał córkę imieniem GONDRES.
- C–D ? ROTRUDA, żona GERARDA I, hrabiego Paryża (zm. 779), oraz ROTYLDA. Ich losy nie są znane.
- 2 HILTRUDA (CHILTRUDA). Po śmierci ojca dołączyła do zbuntowanego przyrodniego brata Grifona i wbrew woli braci, Karlomana i Pepina, wyjechała do Bawarii. Tam przed końcem 741 wyszła za ODILONA, księcia Bawarii od 739 (zm. 18.01.748), siostrzeńca lub bratanka Teodona V, księcia Bawarii z dynastii Agilofingów. Po śmierci Odilona, wobec nieletniości ich jedyne go syna, władzę w Bawarii przejął Grifo (↓), jednak w 749 został on pozbawiony tronu przez Pepina Krótkiego, który przywrócił ojcowiznę nieletniemu siostrzeńcowi i uczynił Hiltrudę regentką w jego imieniu. Zmarła ona w 754 i została pochowana w klasztorze benedyktynów w Gengenbach.
- 3 LANDRADA (LANDREE). Nie jest pewne, z którego związku Karola Młota pochodziła. Przypuszcza się, że jest ona tą samą Landradą, która wyszła za SIGRANDA (SIGRAMNA) z Hesbaye (Haspengau) i urodziła mu co najmniej dwóch synów.
- 4 ALDANA (AUDA). Także jej matka nie jest znana. Być może to ona była żoną TEODERYKA, hrabiego Autun (zm. 791–804) i matką jego dzieci.

- 5 ? GIZELA. Obecnie raczej odrzuca się założenie, że siostra Pepina Krótkiego o tym imieniu została przez niego wydana za ostatniego merowińskiego króla Franków CHILDERYKA III (panował z woli Pepina w latach 743–51, później został postrzyżony na mnicha, zm. 755), co miało mieć miejsce po 740, zapewne w czasie wyniesienia Childeryka. Dochowali się syna. Data śmierci Gizeli nie jest znana.

Syn Karola Młota i Swanhildy:

- 6 GRIFO. Urodził się ok. (w) 726. Ojciec przewidział dla niego centralną część kraju, lecz po śmierci Karola Młota w 741 przyrodni bracia pozbawili go władztwa. Udało mu się wprawdzie zająć Lyon, lecz został pojmany przez Karlomana i osadzony w zamku Chévremont koło Liège. Po wyjeździe Karlomana do Rzymu w 747 Pepin oswobodził Grifona, który uszedł do Bawarii i tam po śmierci szwagra, Odilona, objął władzę książęcą. W 749 najechał królestwo frankijskie, poniósł jednak klęskę i utracił Bawarię na rzecz siostrzeńca. W zamian otrzymał od króla część Neustrii. Niebawem sprzymierzył się z księciem akwitańskim i wszczął kolejny bunt przeciw Pepinowi. Został zabity w 753 podczas potyczki ze stronnikami brata pod Saint-Jean-de-Maurienne. Stało się to zapewne w drodze do Italii, gdzie udał się zabiegać o poparcie dla swojej sprawy u króla Longobardów.

Być może z nieznaną żoną dochowal się synów: GRIFONA i KAROLA, o których jednak nic bliższego nie wiadomo.

Syn Karola Młota i Ruodhaidy:

- 7 BERNARD. Urodził się przed 732, zapewne ok. 720. W 773 podczas kampanii wojennej Karola Wielkiego w Italii dowodził jedną z formacji wojsk frankijskich. Zmarł w 787.

Ponieważ narodziny jego pierwotnego syna oraz dalszych dzieci dzieli ponad 20 lat, zakłada się, że pochodzili oni z innych matek, a zatem Bernard był co najmniej dwukrotnie żonaty.

Dzieci Bernarda (A–F):

Syn z pierwszego małżeństwa:

- A ADALARD (ADELHARD). Urodził się ok. 751. Odebrał staranne wykształcenie na dworze Karola Wielkiego. W 781 postrzygł się na mnicha w klasztorze w Corbie, później przeniósł się na Monte Cassino. Karol wyznaczył go kanclerzem swojego syna Pepina, króla Italii, a jesienią 812 ustanowił regentem u boku nieletniego wnuka, Bernarda. W 814 wspólnie z młodszym bratem Walą popadł w niełaskę Ludwika Pobożnego, który zesłał go do klasztoru

na wyspie Hermoutier (obecnie Noirmoutier), gdzie przebywał przez siedem lat. W 821 cesarz uwolnił go i uczynił swym doradcą oraz opatem w Corbie (Korbei). Rok później Adalard ufundował wraz z Walą klasztor benedyktyński w Corvey. Zmarł 2 stycznia 826 (lub 827) w klasztorze w Corbie i tam również spoczął. W 1026 został kanonizowany.

Dzieci z drugiego małżeństwa:

- B WALA (WALACHO). Urodził się ok. 773. Pobierał nauki na dworze cesarskim w Akwizgranie. Początkowo poświęcił się karierze politycznej i wojskowej – w źródłach jest wówczas określany mianem *komesa* (hrabiego). Karol Wielki uczynił go swoim głównym doradcą oraz namiestnikiem (prefektem) Saksonii, a w 812 wysłał do Italii jako opiekuna swojego wnuka Bernarda; Wala towarzyszył tam starszemu przyrodniemu bratu Adalardowi. Po śmierci cesarza w 814 bracia popadli w niełaskę – Wala został wówczas osadzony w klasztorze i zmuszony do postrzyżyn. Odzyskał cesarskie względy w latach 20., a po śmierci brata w 826 (lub 827) przejął po nim godność opata w Corbie. W 836 został przeniesiony na opacki stolec w Bobbio, gdzie zmarł już 31 sierpnia.

Z małżonką, zmarłą lub oddaloną przed jego postrzyżynami, dochował się córki BERTRUDY, zmarłej 13 sierpnia nieznanego roku.

- C GUNDRADA. Określana w źródłach siostrą Adalarda, po śmierci Karola Wielkiego (814) została umieszczona w klasztorze. Jej losy po tym czasie nie są znane.
- D BERENGAR. Określany bratem Adalarda, tak jak on poświęcił się życiu zakonnemu i w 801 został mnichem w klasztorze w Corbie. Po śmierci Karola Wielkiego (814) podzielił los braci i został wygnany przez Ludwika Pobożnego, lecz w 821 cesarz zezwolił im na powrót; Berengar osiadł wówczas w swoim dawnym klasztorze w Corbie; po tym czasie niknie ze źródeł.
- E TEODRADA. Była zamężna, lecz osoba małżonka nie jest znana, nie wiadomo też czy mieli dzieci. Z woli Ludwika Pobożnego w 814 została jednak przymusowo zamknięta w klasztorze. Uzyskała później godność opatki w Soissons. Zmarła po tym czasie.

- F ? IDA, żona szlachcica EKBERTA, syna Brunona.

Dzieci Karola Młota i Ruodhaidy lub innej nałożnicy:

- 8 HIERONIM. Ożenił się z kobietą imieniem ERCHESWINDA lub ERMENTRUDA (względnie był żonaty dwukrotnie, najpierw z Ermentrudą

a następnie z Ercheswindą, przy czym wszystkie dzieci poza Fulcuinem pochodziły z pierwszego małżeństwa); w późniejszym czasie został opatem w Saint-Quentin. Zmarł po 775.

Dzieci Hieronima (A–D):

- A AUDOEN. Ożenił się i dochował dzieci (szczegóły nieznane).
- B FULARD. Opat w Saint-Quentin (od 771) i w Lobbes (od 823).
- C ? RYSZARDA, żona NITHARDA, z którym dochowała się syna Angilberta zwanego Świętym (zm. 814).
- D FULCUIN. Między 816 a 817 został biskupem Thérouanne. Zmarł 15 grudnia 855 w Esquelbecq.

9 REMIGIUSZ. W latach 755–71 był biskupem w Rouen. Zmarł w 787.

✧

Przydomek KRÓTKI, pod którym Pepin jest powszechnie znany, pochodzi nie wcześniej niż z XII w.; we francuskiej historiografii zyskał także miano *Wielkiego*. Na świat przyszedł jako drugi syn Karola Młota i Rotrudy ok. 715, zapewne w Jupille. Po śmierci ojca 16 lub 22 października 741 wraz z ze starszym bratem Karlomanem odsunął od sukcesji przyrodniego brata, Grifona, po czym dokonał podziału królestwa, na mocy którego został majordomem jego wschodniej części (Neustria, Burgundia, Prowansja, Metz oraz Trewir); by umocnić swoją pozycję w 743 bracia powołali na tron frankijski Childeryka III. Po wstąpieniu Karlomana do klasztoru latem 747 Pepin objął pełnię władzy. W listopadzie 751 w Soissons, przy aprobachie papieża Zachariasza, zdetronizował Childeryka po czym został wybrany królem Franków i zapewne jeszcze w tym samym miesiącu lub w marcu 752 namaszczony i przypuszczalnie ukoronowany w klasztorze św. Medarda w Soissons. Powtórna sakra Pepina miała miejsce na wiosnę lub 28 lipca 754 w opactwie benedyktynów w Saint-Denis pod Paryżem – obrzędu dopełnił wówczas papież Stefan II (III), który nadał ponadto królowi i jego synom dziedziczny tytuł patrycjuszowy rzymskich.

Zmarł 24 września 768 w podparyskim Saint-Denis i został pochowany w bazylice opactwa benedyktynów tamże, stanowiącej nekropolię władców Francji.

Małżonka Pepina Krótkiego:

Poślubiona w 743–44 lub w 749:

BERTRADA (BERTA) Z LAON

Zwana MŁODSZĄ oraz WIELKOSTOPĄ (to drugie miano może wskazywać bądź na wysoki wzrost królowej, bądź na jakąś deformację jej stopy lub stóp), była ona córką Heriberta (Chariberta), hrabiego Laon (Chalons), który po swojej matce, Bertradzie Starszej, córce króla Teodoryka III, wywodził się z dynastii Merowingów, oraz żony tegoż Heriberta, Bertrady, córki Hugoberta von Eternach. Urodziła się ok. 720. Wiosną lub 28 lipca 754 w Saint-Denis została namaszczona wspólnie z mężem i synami przez papieża Stefana II (III). Zmarła 12 lipca 783 w Choisy-au-Bac nieopodal Compiègne, gdzie też początkowo spoczęła. W późniejszym czasie jej prochy sprowadzono do Saint-Denis.

Dzieci Pepina Krótkiego (1–9):

- 1 KAROL I WIELKI (→ s. 34).
- 2 KARLOMAN I (→ s. 31).
- 3 PEPIN. Urodził się w 756 lub 759 i zmarł w trzecim roku życia.
- 4 GIZELA. Według Einharda (IX w.) była jedyną siostrą Karola Wielkiego. Urodziła się w 757. W 765 została zaręczona z księciem bizantyjskim LEONEM, synem cesarza Konstantyna V Kopronymosa, późniejszym cesarzem Leonem VI, jednak w 766 układ zaręczynowy zerwano. Wstąpiła później w szeregi mniszek w Chelles, gdzie w 788 została wybrana przełożoną; dzierżyła ową godność także w opactwie Notre-Dame w Soissons. Pogłoski o kazirodczym związku księżniczki z Karolem Wielkim (jego owocem miał być sławny margrabia Bretanii, tytułowy bohater *Pieśni o Rolandzie*) nie są źródłowo potwierdzone.
- 5 ROTAJDA (CHROTHAIS). Ona i jej siostra Adelajda są wzmiankowane jedynie przez późniejsze źródła, natomiast milczy o nich współczesny Karolowi Wielkiemu Einhard. Z drugiej strony, mógł on pominąć jego przedwcześnie zmarłe dzieci, takie jak właśnie Rotajda. Spoczęła ona w kościele klasztorным opactwa benedyktynów św. Arnulfa w Metzu.

- 6 ADELAJDA. Zmarła w dzieciństwie i spoczęła w kościele opackim benedyktynów pw. św. Arnulfa w Metz.
- 7 CÓRKA. Źródłom znany jest Chunibert, opisywany jako *nepos* (wnuk) króla Pepina, co według badaczy oznacza w danym kontekście pokrewieństwo po kądzieli. Wedle *Vita Maximini Episcopi Trevirensis* (*Życie biskupa trewirskiego Maksymina*) ów Chunibert był „dręczony przez demony” (opętany), ale ozdrowiał po oddaniu go pod opiekę świętego biskupa.
- 8 CÓRKA. *Annales Murbacenses* (*Roczniki z Murbach*) wzmiankują „Sintperta lub Simberta [Sintberta], syna siostry Karola Wielkiego” jako piątego opata klasztoru w Murbach – jest to jedyna wzmianka, pośrednio świadcząca o istnieniu kolejnej córki króla Pepina. Jej imię oraz losy nie są znane.
- 9 ? REDBURGA. Jeśli należała do grona dzieci Pepina Krótkiego, musiała przyjść na świat najpóźniej w 769. W latach 789–92 poślubiła EGBERTA (EKBERTA), króla Wessex, Kent, Surrey, Sussex, Essex, Anglii Wschodniej oraz Northumbrii, a w latach 829–30 władcę całej Anglii (ur. ok. 769–80, zm. 4.02.839), będącego zapewne synem króla kentyjskiego Ealhmunda; dochowali się trojga znanych źródełom dzieci.

KARLOMAN I

768-771

Ojciec: PEPIN KRÓTKI (← s. 22)

Matka: BERTRADA Z LAON (← s. 29)

Rodzeństwo: (← biogr. Pepina Krótkiego)

✧

Urodził się w 751 jako drugi syn Pepina i Bertrady. Wiosną lub 28 lipca 754 w Saint-Denis pod Paryżem wraz z ojcem, matką i bratem został namaszczoney przez papieża Stefana II (III), który ponadto nadał Pepinowi i jego synom tytuł patrycjuszy rzymskich. Po śmierci ojca 24 września 768 wspólnie ze starszym bratem objął władzę w Burgundii, Prowansji, Gocji (Septymanii), Alzacji oraz Szwabii. 9 (lub 7) października 768 bracia zostali ukoronowani w Noyon, a 29 października tego roku Karlomana ponownie namaszczone w klasztorze św. Medarda (Saint Médard) w Soissons. Zmarł 4 lub 5 grudnia 771 w Samoussy koło Laon i został pochowany w kościele opactwa benedyktynów św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims.

Małżonka Karlomana I:

Poślubiona przypuszczalnie ok. 769:

GERBERGA (LONGOBARDZKA)

Mogła ona być córką króla Longobardów Dezyderyusza i siostrą pierwszej żony Karola Wielkiego, jednak taka wersja filiacji żony Karlomana opiera się jedynie na skojarzeniu, być może błędnym, dwóch wzmianek rocznikarskich z XII w. Po śmierci męża uciekła wraz z dziećmi do Werony, gdzie przebywała do zdobycia miasta przez Karola Wielkiego zimą 774. Zmarła po tym czasie, jednak data i miejsce pochówki Gerbergi nie są znane.

Dzieci Karlomana I (1–2):

- 1 PEPIN. Urodził się w 770. Wcześnie osierocony przez ojca, został przez matkę wywieziony do Italii, gdzie rodzina Karlomana schroniła się w murach Werony. Po zajęciu miasta przez Karola Wielkiego w 774 Pepin został osadzony w nieokreślonym klasztorze frankijskim, gdzie zmarł w nieznanym czasie, być może zamordowany.
- 2 DZIECKO lub DZIECI. Prócz Pepina, Karloman miał co najmniej jeszcze jedno dziecko. Nie jest znana jego płeć, choć część opracowań zakłada, że mógł to być syn (pogrobowy?), noszący imię *Siagre*, który podobnie jak Pepin zmarł lub został zamordowany po 744 w nieznanym frankijskim klasztorze.

KAROL I WIELKI

768-814

Ojciec: PEPIN KRÓTKI (← s. 22)

Matka: BERTRADA Z LAON (← s. 29)

Rodzeństwo: (← biogr. Pepina Krótkiego)

✧

WIELKIM zwali go już współcześni. Urodził się 2 kwietnia 742, 747 lub 748 w Ingelheim jako pierwszy syn Pepina i Bertrady; jeśli jego rodzice istotnie pobraли się dopiero w 749, był dzieckiem przedślubnym, choć o takich okolicznościach jego narodzin milczy pierwszy biograf cesarza, znający go osobiście Einhard (*Życie Karola Wielkiego*). Wiosną lub 28 lipca 754 w opactwie w Saint-Denis wraz z rodzicami i bratem Karlomanem został namaszczoney przez papieża Stefana II (III) – nadał on także Pepinowi i jego synom tytuły patrycjuszy rzymskich. Po śmierci ojca 24 września 768 Karol i Karloman podzielili się władzą nad ojcowizną w ten sposób, że starszemu przypadła Akwitania, Neustria, Turyngia i południowa Austrazja; 9 (7?) października 768 zostali razem ukoronowani w Noyon. Od 4 grudnia 771 Karol rządził samodzielnie w państwie frankijskim. Usunąwszy Dezyderiusza, 5 czerwca 774 ogłosił się królem Longobardów. W Boże Narodzenie 800 w rzymskiej bazylice św. Piotra został ukoronowany na cesarza przez papieża Leona III. W 812 ową sakrę uznało cesarstwo wschodniorzymskie, a 11 września 813 została ona powtórzona w kaplicy pałacowej w Akwizgranie.

Zmarł 28 stycznia 814 w pałacu w Akwizgranie i spoczął w kaplicy pałacowej, znajdującej się obecnie w obrębie katedry. 29 grudnia 1165 został kanonizowany przez Paschalis III, a szczątki umieszczono w prezbiterium katedry akwizgrańskiej.

Małżonki Karola I:

1. Poślubiona przypuszczalnie w 769 lub 770:

KSIĘŻNICZKA LONGOBARDZKA

Była córką Dezyderyusza, króla Longobardów (Italii), oraz jego żony Ansy. Została odprawiona między 770 a początkiem kolejnego roku i odesłana do ojca. Po tym czasie niknie ze źródeł.

2. Poślubiona przypuszczalnie w 771, przed 30 kwietnia, w kaplicy pałacowej w Akwizgranie:

HILDEGARDA SZWABSKA

Była ona córką Gerolda, hrabiego w Kraichgau (Szwabia) z rodu Udalrykidów, i jego żony Immy (Emmy), córki księcia alemańskiego imieniem Nébi (Hnabi). Urodzona w 757 lub 758, zmarła na skutek komplikacji poporodowych 30 kwietnia 783 w pałacu w Thionville. Ciało królowej złożono w kościele klasztorным benedyktynów pw. św. Arnulfa w Metzu.

3. Poślubiona w październiku 783 w Wormacji:

FASTRADA Z FRANKONII

Była córką Radulfa, hrabiego (*graf*) we Frankonii, oraz jego nieznaney małżonki. Urodzona przypuszczalnie ok. 765, zmarła 10 października 794 podczas synodu we Frankfurcie nad Menem i została pochowana w kościele św. Albana w Moguncji.

4. Poślubiona między 794 a jesienią 796:

LUTGARDA Z ALEMANII

Jej filiacja nie jest znana, wiadomo jednak, że pochodziła z Alemarii, będąc zapewne córką jednego z tamtejszych arystokratów. Urodzona przypuszczalnie ok. 775–80, zmarła dnia 4 czerwca 800 w klasztorze św. Marcina w Tours, gdzie także spoczęła.

Dzieci Karola I:

Potomstwo z drugiego małżeństwa (1–9):

- 1 KAROL. Urodził się w 772–73 jako pierworodny syn Karola Wielkiego; dla odróżnienia od ojca zwany był Młodszym (*Carolus iunior*). W 789 został zaręczony z nieznaną z imienia córką Offy, króla Mercji, Kent, Sussex i East Anglii („króla całej oj-

- czynny Anglów”). Życzenie Anglosasa by siostra Karola, Bertrada, wyszła za królewicza Ecgfritha, poskutkowało jednak rychłym zerwaniem układu zaręczynowego przez stronę francuską. W 790 ojciec, upatrujący w nim następcę, nadał mu „księstwo Mans” (*ducatum Cenomannicum*), odpowiadające mniej więcej późniejszemu hrabstwu Maine; od tego czasu Karol posługiwał się tytułem królewskim. Uczestniczył w wyprawie ojca do Italii i 25 grudnia 800 podczas cesarskiej sakry rodzica został koronowany na króla Franków (Neustrii). Wedle układu z Thionville z 806 po śmierci ojca miał mu przypaść tytuł cesarski oraz Austrazja, Neustria, Burgundia, Turyngia i Saksonia (w tej ostatniej prowincji sprawował w latach 90. urząd gubernatora), zmarł jednak na apopleksję 4 grudnia 811 podczas wyprawy na Bawarów.
- 2 ADELAJDA. Urodziła się w końcu 773 (między wrześniem 773 a czerwcem 774) w obozie wojskowym pod Pawią. Odesłana do Francji, zmarła w drodze, jeszcze przed osiągnięciem Lyonu, między lipcem a sierpniem 774. Ciało księżniczki przewieziono do Metzu i złożono w kościele klasztornym opactwa benedyktynów pw. św. Arnulfa.
 - 3 ROTRUDA. Urodziła się w 775, a w 781 została zaręczona z KONSTANTYNEM VI, cesarzem wschodniorzymskim (bizantyjskim) w latach 780–97 (ur. 14.01.771, zm. wyspa Prinkipo, między 15.08.797 a 806), synem cesarza Leona IV z dynastii syryjskiej i jego żony Ireny, późniejszej cesarzowej wschodniorzymskiej. Rotrudzie nadano nawet greckie imię ERYTRO, lecz zaręczyny ostatecznie zerwano w 787. Związała się później z RORYKIEM (RORGONEM), kreowanym hrabią Rennes (819) i Maine (ok. 832) (zm. po 1.03. 838, być może 16.06.839 lub 840), synem możnego Gauzlina oraz jego żony Adeltrudy; mieli dwoje dzieci. Zmarła 6 czerwca 810.
 - 4 KARLOMAN (PEPIN ITALSKI). Urodził się w kwietniu 777 (lub 773). 15 kwietnia 781 został ochrzczony imieniem Pepina i tego samego dnia koronowany przez papieża Hadriana I w rzymskiej bazylice św. Piotra na króla Italii (Longobardów). Z uwagi na wiek pozostawał początkowo pod regencją Adalarda, opata

Corbie. Według postanowień traktatu z Thionville (806) miał po śmierci ojca odziedziczyć Bawarię, Karyntię bez Nordagu i Alemanię na południe od Dunaju. W toku kampanii wojennej w 810 zdołał podbić Istrię, miasta w Dalmacji oraz Wenecję. W trakcie oblężenia Wenecji zachorował jednak na nieznaną chorobę i zmarł 8 lipca 810 w Mediolanie lub w Pawii. Został pochowany w bazylice św. Zenona w Weronie.

Wedle Thégana, biskupa Trewiru (IX w.), biografa Ludwika I Pobożnego (*Vita Hludowici Imperatoris*), Bernard, syn i dziedzic Pepina, był dzieckiem nieślubnym. Pozostałe źródła nie mówią nic o nieprawym pochodzeniu Bernarda, jednocześnie jednak milczą na temat zawarcia przez Pepina związku małżeńskiego. Część historyków (Rösch, Stromeier) uważa, że wzmiankowana w źródłach *Bertha regina* była w istocie żoną Pepina oraz matką Bernarda i pięciu znanych córek króla. Owa „królowa Berta” jest niekiedy (*Europäische Stammtafeln*) identyfikowana z córką Teodoryka, króla Septymanii, natomiast francuski mediewista C. Settipani sugeruje, że była blisko spokrewniona z Adalardem, opatem Corbie, regentem Italii w czasie małoletniości jej domniemanego syna Bernarda.

Dzieci Pepina Italskiego (pozamałżeńskie lub też pochodzące z omówionego powyżej hipotetycznego mariażu) (A–F):

- A BERNARD ITALSKI. Urodził się ok. 797. W 810 Karol Wielki zabrał osierocone dzieci Pepina Italskiego na swój dwór, a następnie umieścił celem nauki w klasztorze w Fuldzie. Jesienią 812 wysłał Bernarda do Italii, obdarzając wasalnym tytułem króla Longobardów, a na regenta przydając wzmiankowanego wyżej Adalarda, opata Corbie. Królewski tytuł Bernarda został potwierdzony przez cesarza 11 września 813 w Akwizgranie, a w 817 usankcjonował go *Ordinatio imperii*. W grudniu 817 Bernard wzniecił bunt w Italii, rychło stłumiony przez Ludwika. Samego Bernarda pochwyciono i po odwiezieniu do Mediolanu w 818 oślepieno. Zmarł wkrótce potem (według *Vita Hludowici Imperatoris* Thégana miało to miejsce w trzy dni po okaleczeniu) i został pochowany w mediolańskiej bazylice pw. św. Ambrożego.

Żoną Bernarda Italskiego została ok. 813 lub ok. 817:

KUNEGUNDA. C. Settipani sugeruje, że była córką Heriberta, krewnego św. Wilhelma, hrabiego Tuluzy. Może to tłumaczyć częstą obecność imienia Heribert wśród potomków Bernarda, lecz mogło ono także nawiązywać do Heriberta z Laon, dziada po kądzieli Karola I Wielkiego. Urodziła się przed 802, a zmarła po 15 czerwca 835.

Syn Bernarda Italskiego:

I PEPIN. Urodził się ok. 815. Dzierżył włości Péronne, Senlis, Saint-Quentin i Vermandois. W 834 poparł Ludwika Pobożnego przeciw jego synowi Lotarowi, za co uzyskał ziemie w Île-de-France oraz tytuł hrabiego. Po śmierci Ludwika w 840 stanął po stronie Lotara przeciwko najmłodszemu synowi zmarłego, Karolowi Łysemu, któremu wcześniej poprzysiągł wierność. Zmarł po tym czasie, względnie po 850.

Z nieznaną małżonką dochował się liczne potomstwo, od którego wywiódł się ród hrabiów Vermandois zwanych HERBERTYNAMI, wygasły z początkiem XII w. jako ostatnia po mieczu gałąź Karolingów.

B ADELAJDA (ADELAIS, ODA). Dotąd nie ustalono, czy ona i jej siostry były rodzonym czy też przyrodnim rodzeństwem Bernarda Italskiego. Urodziła się ok. 798 i poślubiła nieznanego bliżej BILLUNGA lub LIUDOLFA, komesa z Saksonii. Dalsze losy Adelajdy nie są znane.

C–F ADULA, GUNDRADA, BERTRADA (BERTA) i TEODRADA. Owe córki Pepina Italskiego, urodzone w latach 800–10, zostały po śmierci ojca w 810 zabrane przez Karola Wielkiego na jego dwór. Wedle E. Winkhausa ostatnia z nich mogła zostać żoną LAMBERTA I, margrabiego i księcia Spoleto (zm. 30.12.836) oraz matką jego licznych dzieci, co jednak nie znajduje poparcia w źródłach.

5 LUDWIK I POBOŻNY (→ s. 43).

6 LOTAR (CHLOTAR). Urodził się jako bliźniak Ludwika 16 kwietnia 778 lub w początkach sierpnia tego roku w *Cassinogilum*

(*Cassanoilum*), identyfikowanym najczęściej z Chasseneuil-du-Poitou, Casseneuil oraz Casseuil koło La Réole. Zmarł w 780 lub na przełomie 779 i 780.

- 7 BERTRADA (BERTA). Urodziła się w 779 lub 780. Najpewniej to jej ręki zażyczył sobie anglosaski król Offa dla swojego syna Ecgritha, co poskutkowało zerwaniem przez Karola Wielkiego zaręczyn Karola Młodszego z córką Offy. Ok. 795 Bertrada związała się (być może zawarła sekretne małżeństwo) z ANGILBERTEM ŚWIĘTYM, w latach 780–90 stojącym na czele rady królewskiej jej brata, Pepina Italskiego, od 790 mnichem, a od 794 opatem w Saint-Riquier (ur. ok. 750, zm. Saint-Riquier 18.02.814), przypuszczalnym synem Nitharda, możnego z Saalgau, i jego żony Ryszardy. Mieli dwóch synów; starszym był hrabia (*graf*) Nithard, świecki opat w Saint-Riquier, historyk i kronikarz. Bertrada zmarła 11 marca w 823 lub później.
- 8 GIZELA. Urodziła się krótko przed majem 781, kiedy to w Mediolanie miał miejsce jej chrzest, a zmarła w nieznanym czasie po 814, gdy odesłano ją z dworu do jej posiadłości.
- 9 HILDEGARDA. Urodziła się w 783 (być może dnia 30 kwietnia) w Thionville, a zmarła między 1 a 8 czerwca tego roku. Spoczęła u boku starszej siostry Adelajdy oraz matki, która jej narodziny przypłaciła życiem, w kościele opackim benedyktynów pw. św. Arnulfa w Metz.

Córki z trzeciego małżeństwa (1–2):

- 1 TEODRADA. Urodziła się ok. 785. Przed 814 została przeoryszą w opactwie Notre-Dame w Argenteuil i sprawowała ową godność do 828. Po tym czasie objęła urząd opatki w klasztorze Schwarzach (Münsterschwarzach) w Bawarii. Zmarła być może 9 stycznia między 844 a 853, swoją następczynią w Schwarzach ustanawiając stryjeczną wnuczkę Hildegardę.
- 2 HILTRUDA. Urodziła się ok. 787. Zapewne ok. 799 związała się z przebywającym na dworze Karola Wielkiego od 792 RICHWINEM, hrabią Padwy (zm. Trewir 1.10.804), bratem biskupa trewirskiego Richboda. Możliwe, że zawarli potajemny związek małżeński i dochowali się syna. Data śmierci Hiltrudy nie jest znana; raczej przeżyła ojca, a więc umarła po styczniu 814.

Dzieci pozamażeńskie Karola I (1–7):

z HIMILTRUDĄ (ur. ok. 742, zm. może po 780 i pochowana w Nivelles), pochodzącą z wysokiego rodu frankijskiego, z którą ok. 768 zawarł być może małżeństwo na modłę germańską, *Friedelehe*; wedle innych autorów ów związek stanowił formę pośrednią między konkubinatem a małżeństwem dynastycznym; została ona oddalona przez Karola w 769 lub 770:

- 1 PEPIN GARBATY. Na świat przyszedł ok. 770 jako syn pierworodny; był dzieckiem kalekim. Być może początkowo przeznaczono mu tron, na co wskazywać może dynastyczne imię. Po narodzinach synów Karola i jego pełnoprawnej małżonki Hildegardy został wydziedziczony (780), zaś królewskie imię Pepina nadano jego przyrodniemu bratu Karlomanowi (Pepin Italski †). W 792 stanął na czele spisku, mającego wprowadzić go na frankijski tron po zamordowaniu ojca, jego żony i synów, jednak konspiracja została wykryta, schwytanego Pepina postrzyżono na mnicha i osadzono w klasztorze w Sankt Gallen, skąd w 794 został przeniesiony do klasztoru w Prüm. Zmarł tam w 811 i tam najpewniej znalazł również spoczynek.

z nieznaną kobietą:

- 2 ROTAJDA (HRUODHAIDA). Urodziła się ok. 784. Po 800 niknie ze współczesnych źródeł, niewykluczone jednak, że przeżyła ojca, a zatem zmarła po styczniu 814.

z MADELGARDĄ nieznanego pochodzenia:

- 3 ROTYLDA (ROUHAUT). Urodziła się ok. ok. 784. Od młodych lat była mniszką w opactwie Notre-Dame w Faremoutiers, gdzie przed październikiem 840 została wybrana przełożoną. Zmarła 24 marca 852.

z GERSWINDĄ z Saksonii:

- 4 ADALTRUDA.

z REGINĄ nieznanego pochodzenia:

- 5 DROGO (DREUX). Urodził się 17 czerwca 801. Po stłumieniu w 818 przez Ludwika Pobożnego rebelii Bernarda Italskiego (†), trzej pozostali przy życiu pozamażeńscy synowie Karola Wielkiego (Drogo, Hugo i Teodoryk) zostali postrzyżeni na mnichów; Drogona umieszczono w klasztorze w Leuxeuil, gdzie w 820 objął stolec opata. W 823 uzyskał z rąk cesarza biskupstwo Metz, a w 834 urząd cesarskiego archikapelana. Zmarł 8 grudnia (listopada) 855 i został pochowany w kościele opactwa benedyktyńskiego św. Arnulfa w Metz.

- 6 HUGO. Urodził się ok. 802–06. Po upadku buntu Bernarda Italskiego (†) wraz ze starszym bratem Drogonem oraz przyrodnim bratem Teoderykiem został na rozkaz cesarza Ludwika postrzyżony (818); następnie książąt umieszczono ich w klasztorach – Hugona w Charroux. Pełnił następnie urzędy opackie w Saint-Quentin (lata 822–23) oraz w Lobbes i Saint-Bertin (od 836), a w 834 cesarz mianował go swoim archikanclerzem. Po śmierci Ludwika Pobożnego (840) popierał Karola Łysego przeciw cesarzowi Lotarowi I (→ biogr. Ludwika I Pobożnego), za co po bitwie pod Fontenoy (25.06.841) otrzymał od Karola II urząd archikanclerza. Poległ 14 czerwca 844 pod Angoulême, gdy armia Karola II Łysego została rozgromiona przez wojska Pepina II, króla Akwitanii. Odnalezione po bitwie ciało Hugona przewieziono do Charroux i złożono w kościele klasztorным.

z ADELINDĄ nieznanego pochodzenia:

- 7 TEODORYK (DYTRYK). Urodził się w 807. Po stłumieniu w 818 rebelii Bernarda Italskiego (†) został wraz z braćmi Drogonem oraz Hugonem postrzyżony na mnicha z rozkazu Ludwika I Pobożnego. Dalsze jego losy nie są znane.

LUDWIK I
POBOŻNY

814-840

Ojciec: KAROL I WIELKI (← s. 34)

Matka: HILDEGARDA SZWABSKA (← s. 36)

Rodzeństwo: (← biogr. Karola I)

✧

Urodził się jako jeden z bliźniaków 16 kwietnia lub w początkach sierpnia 778 w *Cassinogilum* (*Cassanoilum*), identyfikowanym zazwyczaj z Chasseneuil-du-Poitou koło Poitiers oraz z Casseneuil i Casseuil opodal La Réole. Otrzymał stare merowińskie imię (Chlodwig). Przymiotnik „pobożny” (*pius*), którym określano go już za życia, był początkowo jedynie epitetem, który w X w. przekształcił się w przydomek; zwano go także DOBROTLIWYM oraz RZYMSKIM. 15 kwietnia 781 w Rzymie został wybrany królem Akwitanii i tego samego dnia miała miejsce jego koronacja, której dokonał papież Hadrian I. 11 września 811 w Akwizgranie został powołany na współcesarza – koregenta ojca – i koronowany w kaplicy pałacowej (obecnie w obrębie katedry akwizgrańskiej). Powtórna sakra Ludwika I odbyła się na przełomie lipca i sierpnia lub w październiku (zapewne 5.10) 816 w Reims, a tym razem namaszczenia dokonał papież Stefan IV (V). Na zjeździe książąt w Wormacji w 817 ogłosił statut *Ordinatio imperii*, wedle którego jego najstarszy syn Lotar – kreowany współcesarzem – miał po śmierci ojca objąć zwierzchnią władzę nad imperium Karolingów, młodsi bracia zostali natomiast jego wasalami na tronach królewskich Akwitanii i Bawarii. Gdy jednak w sierpniu 829 na zgromadzeniu możnych w Wormacji Ludwik nadał dzielnicę synowi z drugiego małżeństwa, Karolowi, łamiąc tym wcześniejsze ustalenia, starsi synowie podnieśli bunt. 30 czerwca 833 pod

Kolmarem Ludwik dostał się do niewoli Lotara, który podczas zjazdu w Compiègne 1 października 833 wymógł na ojcu zrzeczenie się korony i umieścił go w klasztorze św. Medarda w Soissons. Rychło jednak Lotar utracił władzę i wycofał się do Italii, co pozwoliło Ludwikowi w 834 na powrót objąć rządy; 28 lutego 835 w Metz został on po raz kolejny namaszczonej.

Zmarł w toku przygotowań do walki ze swoim synem Ludwikiem Niemieckim 20 czerwca 840 w obozie wojskowym na reńskiej wyspie koło swojej ulubionej rezydencji w Ingelheim. Pochowany został w kościele klasztornej opactwa benedyktynów pw. św. Arnulfa w Metz.

Małżonki Ludwika I:

1. Poślubiona ok. 794:

ERMENGARDA (IRMINGARDA, IRMGARDA) Z HASPENGAU

Urodziła się ona ok. 775–80 jako córka Enguerranda (Ingrama), hrabiego Haspengau (Hesbaye), oraz jego nieznannej małżonki. Zapewne w październiku (5.10?) 816 w Reims została ukoronowana wraz z mężem. Zmarła 3 października 818 w Angers, gdzie także znalazła spoczynek.

2. Poślubiona w lutym 819 w kaplicy pałacowej w Akwizgranie:

JUDYTA BAWARSKA

Była córką Welfa I, hrabiego w Bawarii i Szwabii, oraz jego żony Jadwigi (Heilwigi), szlachcianki z Saksonii; jej młodsza siostra Emma poślubiła pasierba Judyty, Ludwika II Niemieckiego (1). Urodziła się ok. 805. Jej dążenia do nadania jednemu synowi osobnej dzielnicy doprowadziły w 829 do wybuchu powstania starszych synów Ludwika I Pobożnego i w konsekwencji do osadzenia cesarzowej w klasztorze św. Krzyża (Sainte-Croix) w Poitiers. Odzyskała wolność rok później, jednak po detronizacji męża w 833 została wydalona do Tortony we Włoszech. Po powrocie na tron w 834 cesarz Ludwik odwołał małżonkę z wygnania. Zmarła 19 kwietnia 843 w Tours i została pochowana w tamtejszym kościele św. Marcina.

Dzieci Ludwika I:

Potomstwo z pierwszego małżeństwa (1–6):

- 1 LOTAR I. Urodził się w 795. W sierpniu 814 Ludwik wysłał go do Bawarii, gdzie rządził z jego ramienia jako król lub wicekról. W 817 został wyniesiony do godności współcesarza i koronowany w akwizgrańskiej kaplicy pałacowej (07.817); wedle ogłoszonego w październiku tego roku rozporządzenia *Ordinatio imperii* miał po śmierci Ludwika objąć władzę zwierzchnią nad cesarstwem, a jego młodsi bracia, osadzeni na tronach Akwitanii i Bawarii, pozostawać mieli pod jego zwierzchnictwem. W 822 Ludwik Pobożny wysłał Lotara do Italii, gdzie został on koronowany na króla Longobardów przez arcybiskupa Mediolanu, a 5 kwietnia 823 w bazylice św. Piotra w Rzymie Paschalis I dokonał jego powtórnej koronacji cesarskiej. Gdy jednak na synodzie w Wormacji (08.829) Ludwik okroił posiadłości Lotara by nadać dzielnicę synowi z drugiego mariażu, młody cesarz zbuntował się przeciw ojcu. Ludwik w odpowiedzi pozbawił Lotara mitry cesarskiej (zjazd w Akwizgranie, luty 831), po czym odesłał z powrotem do Italii. W 833 Lotar porozumiał się z Pepinem i Ludwikiem, których posiadłości także zostały umniejszone, 30 czerwca 833 przybrał tytuł cesarski i z poparciem papieża doprowadził do uwięzienia oraz detronizacji ojca (Compiègne, 1.10.833). Podjęte wkrótce przez Lotara próby poszerzenia władzy kosztem młodszych braci sprawiły jednak, że Pepin i Ludwik zwrócili się przeciw niemu, uwolnili ojca i osadzili go na tronie. Schwytany przez koło Chouzy Lotar został odesłany do Italii. Dzięki interwencji cesarzowej Judyty (drugiej żony Ludwika) doszło niebawem do pogodzenia ojca z synami i na zjeździe w Wormacji w dniu 28 maja 839 dokonano kolejnego podziału imperium między Lotara I a Karola II Łysego, zgodnie z którym starszy z braci uzyskał królestwo na wschód od rzek Mozy, Rodanu i Saony. Śmierć ojca 20 czerwca 840 uczyniła go jedynowładcą cesarskiego tronu. Wkrótce po objęciu władzy najechał ziemie Ludwika II Niemieckiego, ten zaś w odpowiedzi zjednoczył siły z Karolem Łysym i 25 czerwca 841 obaj pokonali cesarza oraz jego bratan-

ka Pepina II (1) w bitwie pod Fontenoy-en-Puisaye koło Auxerre. Zawarte przez Ludwika Niemieckiego i Karola Łysego przymierze (przysięga strasburska, 14.02.842), zmusiło osłabionego Lotara do wznowienia rokowań. Ostateczny podział kraju między potomków Ludwika Pobożnego nastąpił 11 sierpnia 843 w Verdun – zgodnie z nim Lotar zachował tytuł cesarski i nominalne zwierzchnictwo nad imperium, a pod jego kontrolą znalazła się środkowa część państwa od Fryzji po Prowansję (późniejsza Lotaryngia, Burgundia i Italia) wraz z Akwizgranem i Rzymem. Złożony ciężką chorobą, w 855 wycofał się do klasztoru benedyktyńskiego w Prüm w górach Eifel, gdzie 19 września dokonał podziału władztwa między synów: Ludwika, Lotara i Karola; zmarł 29 września i spoczął w Prüm.

Żoną Lotara I została w połowie października 821 w Thionville (niem. Diedehofen):

ERMENGARDA (IRMINGARDA, IRMGARDA) (z TOURS), córka Hugona Trwożliwego, hrabiego (zapewne Tours) z rodu Etychoniów, oraz jego żony Avy (Ady), której filiacja nie jest znana. Urodziła się przypuszczalnie ok. 800, zmarła zaś 20 marca 851 i została pochowana w ufundowanym w 849 opactwie benedyktyńskim w Erstein w Alzacji.

Dzieci małżeńskie Lotara I (A–H):

LINIA LOTARA (CESARSKA, ITALSKO-LOTARYŃSKA)

- A LUDWIK II MŁODSZY. Przydomek nadano mu celem odróżnienia od stryja, Ludwika II Niemieckiego. Urodził się ok. 825. W 839 lub 840 został wyznaczony regentem Italii, gdzie przeniósł się w 844. Dnia 15 czerwca tego roku w bazylice św. Piotra w Rzymie papież Sergiusz II ukoronował go na króla Longobardów (Italii). W 850 został przez ojca podniesiony do godności współcesarza i 6 kwietnia 850 koronowany w bazylice św. Piotra przez papieża Leona IV. Po śmierci ojca (29.09.855) stał się jedynym cesarzem, jednak na mocy traktatu z Prüm (19.09.855) pod jego bezpośrednią kontrolą znajdowała się jedynie Italia, a należne mu z racji tytułu cesarskiego zwierzchnictwo nad młodszymi braćmi miało charakter nominalny. Po bezpotomnej śmier-

ci najmłodszego z nich, Karola Prowansalskiego, w 863 w pałacu Mantaille opodal Vienne doszło do podziału jego władztwa między Ludwika i Lotara II (↓), zgodnie z którym starszy z braci wszedł w posiadanie wschodniej części królestwa Prowansji z Arles, Aix i Embrun. W sierpniu 871 wraz z żoną dostał się do niewoli księcia Benewentu Adalgisa, lecz dzięki negocjacjom biskupa benewenckiego w przeciągu miesiąca odzyskali wolność. 18 maja 872 w rzymskiej bazylice św. Piotra papież Hadrian II ponownie ukoronował Ludwika II na cesarza. Zmarł 12 sierpnia 875 w pobliżu Brescii, skąd jego ciało odwieziono do Mediolanu i złożono w tamtejszej bazylice św. Ambrożego.

Żoną Ludwika II Młodszego była poślubiona przypuszczalnie ok. 852 (zaręczyny zawarto w 851, przed 5.10):

ENGELBERGA (ANGILBERGA) nieznanej filiacji. Mogła wywodzić się z rodu Supponidów, będąc córką Adalgisa I, hrabiego Parmy oraz księcia Spoleto. Część badaczy widzi w niej kuzynkę lub powinowatą cesarza Karola Grubego, być może córkę jego matki Emmy i jej domniemanego pierwszego małżonka, ewentualnie krewną jego małżonki Rychildy (→ biogr. Karola Grubego). 28 kwietnia 868 otrzymała wspólnie z córką Ermengardą opactwo Zbawiciela w Brescii. W 871 była wraz z Ludwikiem przez krótki czas więziona przez księcia Benewentu. Podejrzewana przez Karola Grubego o popieranie zięcia, Bosona Prowansalskiego, została osadzona w jednym z alemańskich (szwabskich) klasztorów, jednak w październiku 882 cesarz zezwolił na jej powrót do Italii. W 896 objęła urząd opatki w klasztorze św. Sykstusa (San Sisto) w Piacenzie, a zmarła (tamże?) przed 901.

Córki Ludwika II Młodszego (I–II):

- I GIZELA. Ona i jej siostra Ermengarda przyszły na świat w latach 852–55. 13 stycznia 861 Gizela została z woli ojca przełożoną w opactwie Zbawiciela (San Salvatore) w Brescii. Jej śmierć musiała nastąpić przed 28 kwietnia 868, kiedy ów klasztor został przez cesarza ofiarowany jej matce oraz siostrze.

- II ERMENGARDA (IRMINGARDA, IRMGARDA). Na świat przyszła w latach 852–55. Po przedwczesnej śmierci siostry Gizeli, 28 kwietnia 868 wraz z matką otrzymała od ojca opactwo Zbawiciela w Brescii. W 869 została zaręczona z księciem bizantyjskim KONSTANTYNEM, synem cesarza Bazylego I Macedończyka i od 868 jego koregentem, jednak zaręczyny zerwano w 871. Po śmierci ojca, wbrew jego woli, między marcem a czerwcem 876 wyszła za BOSONA (ur. zapewne ok. 825–28, zm. Vienne 11.01.887), hrabiego Vienne od 870, hrabiego Berry od ok. 872, w lutym 876 uznanego przez Karola II księciem królestwa Italii (*dux regni Italici*) i sprawującego tam rządy cesarskiego namiestnika (wicekróla), od 877 hrabiego i namiestnika Prowansji, 15 października 879 na mocy układu z Mantaille mianowanego królem Prowansji (koronowany w Lyonie parę dni później). Był on synem Buwina (Biwina), świeckiego opata u św. Piotra w Gorze, potomka rodu Bosonidów, oraz poślubionej mu nieznanej z imienia córki Bosona z Arles, hrabiego w Italii. Z pierwszego małżeństwa miał on córkę Willę (zm. przed 924), małżonkę Rudolfa I, króla Górnej (Zajurajskiej) Burgundii, a następnie Hugona z Arles, króla Italii, przez niektórych badaczy uważaną za jedno z dzieci Bosona oraz Ermengardy; jego siostra Rychilda (Ryszarda) została w 869 drugą żoną Karola II Łysego (← jego biogr.). Z małżeństwa Bosona i Ermengardy przyszło na świat troje dzieci, w tym Ludwik, późniejszy cesarz Ludwik III Ślepy (zm. 928). W 878 Ermengarda objęła godność przeoryszy w stanowiącym rodową fundację Karolingów opactwie Zbawiciela w Brescii. Od śmierci małżonka w 887 sprawowała wraz ze szwagrem, księciem burgundzkim Ryszardem (→ biogr. króla Raula), regencję w Prowansji w imieniu jedyne go syna. W maju 887 doprowadziła do uznania jego władzy przez cesarza Karola Grubego, który ponadto adoptował chłopca. Zmarła w 896, przed dniem 22 czerwca, i spoczęła w katedrze św. Maurycego w Vienne.

- B HILTRUDA (HELLETRUDA). Urodziła się przypuszczalnie ok. 826. Jej mężem został nieznany bliżej hrabia BERENGAR (ze Spoleto?) (zm. 10.868 lub przed 866), z którym dochowała się dwóch znanych źródłom synów. Zmarła po 866.
- C CÓRKA. Być może nosiła imię ERMENGARDY (IRMGARDY), co jednak nie jest potwierdzone przez współczesne źródła. Urodziła się zapewne ok. 825–30. W 846 (przed marcem) została uprowadzona do Akwitanii i tam poślubiona przez GIZELBERTA (GILBERTA), hrabiego w Maasgau (okręg Mozy) od 841, posiadacza dóbr w Lommegau od 866 (zm. po 14.06. 877, zapewne po 6.09.885), będącego zapewne pochodzenia normañskiego (być może syn wikinga Ragnara). Dochowała się z nim dwóch synów: starszy, Reginar Długoszyi, domniemany małżonek księżniczki Ermentrudy (→ biogr. Ludwika II Jąkały), miał syna, na cześć dziada nazwanego Gizelbertem, którego z kolei żoną została Gerberga, późniejsza królowa frankijska (→ biogr. Ludwika IV Zamorskiego). Małżeństwo nieznaney z imienia córki cesarza Lotara I zostało przez niego uznane dopiero w 849. Po tym czasie niknie ona ze źródeł.
- D BERTA. Urodziła się ok. 830. Była zamężna (zakłada się, że ślub zawarto jesienią 841 w Wormacji), lecz tożsamości jej małżonka jak dotąd nie ustalono. Po jego śmierci przyjęła welon zakonny i przed 847 została przełożoną mniszek w Avenay. Być może sprawowała także (od 852) urząd opatki w Faremoutiers. Zmarła po 7 maja 852, a przypuszczalnie także po 877.
- E GIZELA. Urodziła się ok. 830. Poświęciła się życiu zakonnemu i w 851 objęła urząd przełożonej w opactwie Zbawiciela w Brescii. Zmarła między 19 maja 856 a 12 stycznia 861, przypuszczalnie w 860.
- F LOTAR II. Urodził się ok. 835. Na mocy podziału imperium karolińskiego, dokonanego przez jego ojca 19 września 855 w klasztorze w Prüm, otrzymał północną część ojcowskiego władztwa, rozciągającą się od Morza Północnego po góry Jura, ze stolicą w Akwizgranie; od imienia młodego króla

krainę tą nazwano później Lotarynią. Po bezpotomnej śmierci młodszego brata, Karola Prowansalskiego (863), wraz ze starszym bratem, cesarzem Ludwikiem II, dokonał w pałacu Mantaille koło Vienne podziału królestwa zmarłego, na mocy którego zachował jego część zachodnią z biskupstwami Lyonu, Vienne i Grenoble. Zmarł na żółtą febrę 8 sierpnia 869 w swoim pałacu w Piacenzie i został pochowany w pobliskim klasztorze św. Antoniego.

Pierwszą żoną Lotara II, króla Lotaryngii, została ok. 855:

TEUTBERGA z ARLES, córka Bosona Starszego, hrabiego Arles z rodu Bosonidów, i jego żony (Engeltrudy). W 860 bezdzietna królowa została oddalona przez męża pod fałszywym zarzutem kazirodztwa, którego miała się jakoby dopuścić ze swoim bratem Hubertem. Osadzona w więzieniu, niebawem jednak zbiegła na dwór Karola II Łysego. Rozwód pary królewskiej usankcjonował synod w Akwizgranie 29 kwietnia 862, a następnie Lotar poślubił swoją kochankę Waldradę (1). Dowiedziawszy się o tym, papież Mikołaj I unieważnił decyzje synodu, po czym nakazał Lotarowi oddalenie Waldrady i powrót do Teutbergi (15.08.865), do czego jednak nie doszło wobec odmowy tej ostatniej. W roku śmierci męża została ona opatką u św. Glosyndy w Metz, gdzie zmarła przed 25 listopada 875 i gdzie także spoczęła.

Drugą żoną Lotara II, króla Lotaryngii, została zaślubiona późnym latem (sierpień/wrzesień) 862:

WALDRADA, wywodząca się ze szlacheckiego rodu znad Mozeli, spokrewnionego z Etychonidami, być może krewna (siostrzenica) Gunthera, arcybiskupa Kolonii. Ok. 855 została nałożnicą Lotara. Po zaślubinach z nim została z jego woli ukoronowana, a w czerwcu 863 ich mariaż potwierdził synod w Metz. W 865 papież Mikołaj I unieważnił małżeństwo Waldrady, jej dzieci uznał za bastardy, a ją samą ekskomunikował; klątwę zdjął dopiero w 868 Hadrian II. Po tym czasie Waldrada wstąpiła do klasztoru w Remiremont, gdzie zmarła dnia 9 kwietnia nieznanego roku i gdzie prawdopodobnie została również pochowana.

Uznawane za niesłubne dzieci Lotara II i Waldrady (I–IV):

- I HUGO z ALZACJI. Urodził się ok. 855–60. W 867 ojciec nadał mu księstwo Alzacji, lecz po śmierci Lotara II w sierpniu 869 nieletni Hugo został odsunięty od władzy przez Karola II Łysego, a w 878 został ponadto ekskomunikowany przez sprzyjającego Karolowi papieża Jana VIII. Po śmierci Ludwika II Jąkały w 879 nie uznał praw jego nieletnich synów, Ludwika i Karlomana, po czym najechał Lotaryngię „siejąc tyranię”, lecz w 880 pod Verdun uległ siłom króla wschodniofrankijskiego Ludwika III Młodszego (↓). Zmuszony złożyć mu przysięgę wierności (Gondreville, maj 881), otrzymał w zamian opactwo Lobbes, a w 882 brat Ludwika III, cesarz Karol Gruby, podarował mu posiadłości biskupstwa Metz. Niemniej jeszcze w tym samym roku, zawiedziony w swych nadziejach Hugo wzniecił rebelię; rychło pokonany przez Karola, schronił się w Burgundii. Przy poparciu szwagra, Godefryda z Fryzji (↓), w 885 ponownie najechał Lotaryngię, obaj zostali jednak pochwyceni przez Henryka z Babenbergu i przewiezieni na dwór cesarski, gdzie Hugona oślepiono i postrzyżono. Osadzony w Fuldzie, a następnie w Sankt Gallen i Prüm, umarł w ostatnim z wymienionych klasztorów po 895 i tam zapewne spoczął. Żoną Hugona z Alzacji była poślubiona w 883: FRIDERADA nieznanej filiacji. Była wcześniej żoną ENGUERANDA (INGELRAMA), hrabiego (Flandrii?) (ur. ok. 810–30, zm. 875–80, z nim córka), BERNARDA, hrabiego Charpeigne (stracony 883) i WICBERTA (WITBERTA), hrabiego (Ornois?), domniemanego syna księżniczki Rotrudy (↓), zamordowanego z rozkazu Hugona w 883 (mieli syna); z Hugonem dzieci nie miała. Data jej śmierci nie jest znana.
- II GIZELA. Urodziła się ok. 860–65, a w 882 została żoną GODEFRYDA (GOTFRYDA), księcia Fryzji od 882 (zabity z rozkazu Karola Grubego w czerwcu 885), syna Haralda Klaka, koregenta Danii; możliwe, że dochowali się córki. Po śmierci małżonka Gizela została mniszką, a później opatką w Nivelles oraz w Fosses (Val d'Oise). Zmarła między 21 maja a 26 października 907.
- III BERTA. Urodziła się ok. 863. Między 879 a 880 jej mężem został wywodzący się z rodu Bosonidów (→ król Raul) TEOT-

BALD (TEOBALD), hrabia Arles (ur. 850–60, zm. między 06.887 a 895), syn Hucberta (Hugberta), księcia Górnej Burgundii (Burgundii Zająrowskiej), brata królowej Teutbergi, żony Lotara II (1); dochowali się trojga dzieci. Drugim mężem Berty został ok. 895–98 ADALBERT II BOGATY, margrabia Toskanii, hrabia i książę Lukki od 884–89 (ur. zapewne ok. 875, zm. 10–19 (15, 17?) 08.915), syn Adalberta I, margrabiego Toskanii, hrabiego i księcia Lukki z rodu Bonifacjuszy, oraz jego drugiej żony Rotyldy, córki Gwidona II, księcia i hrabiego Spoleto; mieli kilkoro dzieci. Po śmierci drugiego męża Berta sprawowała w Toskanii regencję w imieniu ich syna. Zmarła 8 marca 925 i została pochowana w kościele św. Marii w Lukce.

IV ERMENGARDA (IRMINGARDA, IRMGARDA). Według jednej z hipotez mogła ona być identyczna z Ermengardą, żoną BERLIONA I, wicehrabiego Vienne (zm. ok. 912), przypuszczalnie wcześniej żonatego z Gerbergą, córką nieznanego bliżej Hektora (z którą miał potomstwo); znanych jest dwóch ich synów. Pewnym jest, że Ermengarda była mniszką w opactwie św. Justyny w Lukce (mogła przywdziać welon po śmierci domniemanego męża), gdzie zmarła 6 sierpnia po 895–98 i gdzie także spoczęła.

G ROTRUDA. Jej chrzest miał miejsce między 835 a 840 w Pawii. Być może jest identyczna z żoną (od ok. 850) LAMBERTA, hrabiego Nantes od 843, tytułowanego margrabią Bretanii (poległ 1.05.852), syna Lamberta I, margrabiego i księcia Spoleto, potomka rodu Gwidonidów zwanych także Lambertynami, oraz jego nieznannej żony, być może Teodrady, jednej z naturalnych córek Pepina Italskiego (← biogr. Karola Wielkiego); być może dochowali się syna.

H KAROL. Urodził się ok. 845. Zgodnie z podziałem państwa dokonany przez cesarza Lotara I w klasztorze w Prüm 19 września 855 otrzymał królestwo Prowansji oraz Górną (Zająrowską) Burgundię. Z uwagi na nieletniość Karola jego opiekunem i regentem był Gerard II, hrabia Vienne. Zmarł 24 lub 25 stycznia 863 zapewne w Lyonie, gdzie również znalazł spoczynek w klasztorze pw. św. Piotra (Saint-Pierre-aux-Nonnains).

Pozamałżeński syn Lotara I:

z nieznaną bliżej DODĄ (zm. po 9.07.855):

A KARLOMAN. Urodził się ok. 853. Jego dalsze losy nie są znane

- 2 PEPIN I. Urodził się ok. 797 (wedle innych danych ok. 793 lub 803). W 814 został przez ojca wysłany do Akwitanii, mającej stać się jego przyszłym władztwem. Ustalenia te potwierdził wydany statut *Ordinatio imperii* (817), który nadto nadawał Pepinowi tytuł królewski. W 829 Ludwik Pobożny złamał wcześniejsze obietnice i kosztem królestw starszych synów nadał osobną dzielnicę najmłodszemu, Karolowi (Łysemu). W latach 830–31 Pepin wzniecał kolejne rebelie przeciw ojcu, co poskutkowało przekazaniem Akwitanii Karolowi (832). W efekcie w 833 bunt podnieśli wszyscy synowie cesarscy z pierwszego małżeństwa, na czele z najstarszym Lotarem, który pojmał i zdetronizował ojca. Niebawem Pepin i jego młodszy brat Ludwik II Niemiecki zwrócili się przeciw Lotarowi i w 834 doprowadzili do uwolnienia ojca. Podczas zgromadzenia możnych w Quierzy 15 marca 834 cesarz przywrócił Pepina I na tron Akwitanii, niemniej w 837 umniejszył jego posiadłości na rzecz Karola II Łysego. Pepin zmarł 13 grudnia 838 w Poitiers i tam także spoczął w opactwie pw. św. Krzyża (Sainte-Croix).

Żoną Pepina I, króla Akwitanii, została we wrześniu 822:

RYNGARDA (RIGARDA) zwana również ENGELTRUDA, córka Teodeberta, hrabiego Madrie (obecnie Merey). Zmarła ona po 12 marca 836 i została pochowana w kolegiacie pw. św. Radegundy w Poitiers.

Dzieci Pepina I Akwitańskiego (A–D):

LINIA PEPINA (AKWITAŃSKA)

- A PEPIN II. Urodził się ok. 823–25. Po śmierci ojca (838) możni akwitańscy proklamowali go królem. Mimo iż wyniesienia tego nie uznał Ludwik I Pobożny, który nadał Akwitanie własnemu najmłodszemu synowi Karolowi, Pepin II sprawował tam realną władzę. Zawarty z Karolem w Saint-Benoît-sur-Loire traktat (06.845) potwierdził tytuł królewski Pepina. W 848 możni akwitańscy, niechętni otaczającym

króla normańskim najemnikom, wypowiedzieli Pepinowi posłuszeństwo i uznali swoim władcą Karola Łysego. W 852 Pepin został pojmany przez stryja i umieszczony w klasztorze św. Medarda w Soissons, skąd uciekł po dwóch latach. Z pomocą oddziałów normańskich odzyskał wkrótce władzę nad częścią dawnego władztwa, jednak zdołał się tam utrzymać jedynie przez kilka miesięcy. W 864 uczestniczył w nieudanym najeździe Normanów na Tuluzę, podczas którego został powtórnie pochwycony przez stryja. Postawiono go przed sądem i osadzono w Senlis, gdzie zmarł w nieznanym czasie.

Z akt procesu Pepina II (864) wynika, że był on żonaty ze szlachcianką spokrewnioną z nim w stopniu wymagającym dyspensy papieskiej, o którą jednak król nie wystąpił. Przypuszczalnie mariaż ten pozostał bezdzietny, a w każdym razie o potomkach Pepina milczą znane źródła.

- B KAROL. Urodził się w latach 825–30. Na wieść o detronizacji starszego brata (848) podążył do Akwitanii, w marcu 849 został jednak pojmany i przekazany Karolowi II Łysemu. Umieszczono go w opactwie w Corbie, gdzie w 851 został postrzyżony. W 854 zbiegł jednak na dwór stryja, Ludwika II Niemieckiego, a ten 8 marca 856 ustanowił go arcybiskupem Moguncji i swoim archikanclerzem. Zmarł 4 czerwca 863 w Moguncji, gdzie również spoczął w opactwie pw. św. Albana.
- C CÓRKA (MATYLDA?). Jej mężem został poślubiony ok. (przed) 839 GERARD I, hrabia Owerni (poległ pod Fontenoy-en-Puisaye 25.06.841), posiadający już syna (a może i córkę) z poprzedniego małżeństwa. Z drugą małżonką dochował się dwojga dzieci. Część autorów zakłada, że żona Gerarda nie była córką, lecz siostrą Pepina I Akwitańskiego, widząc w tej roli księżniczki Rotrudę oraz Bertę (↓).
- D CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Poślubiła RATHERA, hrabiego Limoges (poległ pod Fontenoy-en-Puisaye 25.06.841). Nic nie wiadomo o dzieciach tej pary. Według niektórych badaczy Rather ożenił się z jej ciotką, księżniczką Hildegardą (↓).

- 3 ROTRUDA (HROTRUDA). Urodziła się przypuszczalnie ok. 800. Wedle niektórych opracowań jest ona identyczna z córką Pepina I Akwitańskiego, noszącą być może imię Matyldy, żoną GERARDA I, hrabiego Owernii (†).
- 4 BERTA. Urodziła się zapewne z początkiem IX w. Może jest tożsama z żoną GERARDA I, hrabiego Owernii (†).
- 5 HILDEGARDA. Urodziła się zapewne między 802 a 804. Wedle niektórych opracowań jest ona identyczna z córką Pepina I Akwitańskiego, małżonką RATHERA, hrabiego Limoges (†). Sprawowała godność przełożonej w opactwie Notre-Dame, znajdującym się zapewne w Laon. Poparła najstarszego brata Lotara w jego zmaganiach z młodszymi synami Ludwika I Pobożnego (841). Jej dalsze losy nie są jasne, zmarła po październiku 841, być może w 857 lub dopiero po 23 sierpnia 860.
- 6 LUDWIK II. Współcześni zwali go POBOŻNYM, zaś przydomek NIEMIECKI (GERMAŃSKI), pod którym jest znany w historiografii, pochodzi z wieku XVIII, a rozpropagowany został w wieku następnym. Urodził się ok. 806. Wedle rozporządzenia sukcesyjnego Ludwika I Pobożnego – statutu *Ordinatio imperii* (Wormacja, październik 817) – został ustanowiony królem Bawarii, gdzie w 826 objął samodzielne rządy. Dokonany przez cesarza na synodzie w Wormacji (08.829) nowy podział karolińskiego imperium, uwzględniający dzielnicę dla jego najmłodszego syna Karola (późniejszy Karol II Łysy), doprowadził do wybuchu buntu starszych synów cesarskich. W 833 cesarz został złożony z tronu i zgodnie z dokonanym wówczas podziałem Ludwik II wszedł w posiadanie Szwabii, Alzacji i Nadrenii, a zapewne także Turyngii oraz Saksonii. Obawiając się zbyt dużego wzrostu potęgi najstarszego brata, Lotara, sprzymierzył się z Pepinem I Akwitańskim i w 834 doprowadził do uwolnienia ojca. Po śmierci Ludwika I 20 czerwca 840 utrzymał władzę jedynie w Bawarii, lecz niebawem przeprowadził uznanie swoich rządów także w Turyngii, Saksonii i Wschodniej Frankonii. W odpowiedzi na najazd Lotara na Bawarię (840), zjednoczył siły z przyrodnim bratem Karolem II Łysym i 25 czerwca 841 pod Fontenoy-en-Puisaye koło Auxerre poko-

nał cesarza i jego bratanka Pepina II. Zawarte następnie przez Ludwika i Karola przymierze (przysięga strasburska, 14.02.842), zmusiło Lotara do wznowienia rokowań pokojowych. Ostateczny podział kraju między potomków Ludwika I Pobożnego nastąpił 11 sierpnia 843 w Verdun: na mocy jego rozporządzeń Ludwikowi II przypadły terytoria rozciągające się na wschód od Renu (z włączeniem położonych na zachodnim brzegu tej rzeki biskupstw Moguncji, Wormacji i Spiry) po państwo wielkomorawskie oraz na północ od Alp po Danię i państwo Obodrytów; z owych ziem wyewoluowało z czasem królestwo wschodniofrankijskie – Niemcy. Dwukrotnie podejmował nieudane próby zajęcia królestwa przyrodniego brata (858, 875). Po bezpotomnej śmierci bratanka, Lotara II (†) w 869, zgodnie z układem zawartym z Karolem Łysym 9 sierpnia 870 w Meerssen, otrzymał wschodnią część Lotaryngii. Zmarł 28 sierpnia 876 we Frankfurcie nad Menem i spoczął w nowopowstałej kaplicy grobowej Karolingów *Ecclēsia varia* w obrębie opactwa benedyktyńskiego w Lorsch.

Żoną Ludwika II Niemieckiego, króla wschodniofrankijskiego, była poślubiona w 827:

EMMA (HEMMA) BAWARSKA, siostra cesarzowej Judyty, drugiej żony Ludwika I Pobożnego, córka Welfa I, hrabiego w Bawarii i w Szwabii, oraz jego żony Jadwigi (Heilwigi), szlachcianki z Saksonii. Urodziła się ok. 808, zmarła zaś po kilkuletniej chorobie 31 stycznia 876 i została pochowana w jednym z regensburskich klasztorów – opactwie benedyktyńskim pw. św. Emmerama lub, co bardziej prawdopodobne, w sąsiadującym z nim opactwie kanoniczek zwanym Obermünster.

Dzieci Ludwika II Niemieckiego (A–G):

LINIA WSCHODNIOFRANKIJSKA (NIEMIECKA)

A HILDEGARDA. Urodziła się w 828. Mniszka od ok. 840, po 844 objęła urząd opatki w klasztorze Münsterschwarzach w Schwarzach nad Menem nieopodal Würzburga, a 21 lipca 853 została przełożoną opactwa benedyktynek Fraumünster w Zürichu. W jednym z tych klasztorów zmarła 23 grudnia 856 (lub 859) i spoczęła zapewne we Fraumünster.

B KARLOMAN. Urodził się ok. 830. Po śmierci ojca 28 sierpnia 876, zgodnie z ustalonym przez niego w 865 podziałem państwa wschodniofrankijskiego, został królem Bawarii wraz z marchiami nad-dunajskimi. W 874 nieposiadający męskich potomków Ludwik II Młodszy, cesarz i król Italii (†), ustanowił go sukcesorem. Po śmierci Ludwika latem 875 podjął wyprawę do Italii, skąd zdołał wyprzeć Karola Łysego i w październiku 877 zajął stolicę królestwa, Pawię. Podjął także starania o cesarską sakrę w Rzymie, jednak postępująca choroba zmusiła go do powrotu do Niemiec. W 879, całkowicie już niemy i sparaliżowany, dokonał podziału swojego królestwa między młodszych braci, przeznaczając Bawarię Ludwikowi, a Italię Karolowi. Zmarł 12 marca albo 22 lub 29 września 880 w bawarskim Altötting.

Być może między 850 a 861 pojął on za żonę:

CÓRKĘ (IMIĘ NIEZNANE) Ernesta, hrabiego (w Nordgau). Istnieją hipotezy, utożsamiające ją z nałożnicą Karlomana, Liutswindą. Przypuszczalnie zmarła po 8 lipca 879.

Pozamałżeński syn Karlomana:

z niezaką LIUTSWINDĄ (LITWINDĄ) (zm. przed 9.03.891):

I ARNULF. Urodził się ok. 850. W 877 został z woli ojca królem (namiestnikiem) Karyntii. 11 listopada 887 na zjeździe w Tryburze (Tribur) przeciwni cesarzowi Karolowi Grubemu możni obrali go królem wschodniofrankijskim (niemieckim). W 888 jego zwierzchność uznał król zachodniofrankijski Odo oraz królowie Burgundii i Italii. 22 lutego 896 w bazylice pw. św. Piotra w Rzymie papież Formozus ukoronował go na cesarza; wówczas po raz ostatni godność cesarska znalazła się w rękach Karolinga. Zmarł 8 grudnia 899 w Ratyzbonie i spoczął w benedyktyńskim opactwie św. Emmerama tamże.

Przed końcem 888 poślubił ODE (zm. po 30.11.903), być może spokrewnioną z królem wschodniofrankijskim (niemieckim) Konradem I. Z tego małżeństwa przyszedł na świat syn:

a LUDWIK IV DZIECIĘ. Urodził się w lipcu lub między wrześniem a październikiem 893 w Altötting. W 897 możni wschodniofrankijscy poprzysięgli mu wierność i po śmierci cesarza Arnulfa doprowadzili do jego koronacji dnia 4 lute-

go 900 w Forchheim – jest to pierwsza odnotowana przez źródła sakra władcy niemieckiego. W marcu 900 w Thionville Ludwik IV wstąpił także na tron Lotaryngii, której baronowie wypowiedzieli posłuszeństwo jego przyrodniemu bratu, Zwentiboldowi (1). Mimo iż oficjalnie nie wyznaczono regenta, faktyczne rządy w imieniu nieletniego króla sprawowali biskupi Hatto z Moguncji oraz Adalbert z Augsburga. Od urodzenia słabego zdrowia, Ludwik IV zmarł 20 lub 24 września 911 albo w cesarskim pałacu we Frankfurcie nad Menem, albo w jednym z bawarskich grodów, być może w Ratyzbonie (Regensburg), gdzie został pochowany.

Nieślubne potomstwo Arnulfa z Karyntii (a–c):

z WINBURGĄ (wzmiankowana w przywileju cesarskim z dnia 18 maja 898) lub z ELLINRATĄ (1):

- a ZWENTIBOLD (ŚWIĘTOPEŁK). Urodził się w 870 lub rok później. W maju 895 na zgromadzeniu szlachty w Wormacji został wybrany i koronowany na króla Burgundii i Lotaryngii. Po śmierci cesarza w 899 odebrano mu Lotaryngię, przekazując ją jego przyrodniemu bratu Ludwikowi IV. Zginął walcząc przeciwko niemu 13 sierpnia 900 nad rzeką Mozą i został pochowany w klasztorze w Süsteren.

Żoną króla Zwentibolda została poślubiona między 12 marca a 13 czerwca 897, zapewne w Wormacji:

ODA z EICHSFELD, córka Ottona Dostojnego, hrabiego Eichsfeld z rodu Ludolfingów, i jego żony Jadwigi, siostrą króla wschodniofrankijskiego (niemieckiego) Henryka I Ptasznika. Urodziła się ok. 880 lub 884. Owdowiawszy, w 900 lub w lutym 902 poślubiła GERARDA, hrabiego Metzu (ur. ok. 870, poległ 22.06.910), a po jego śmierci wyszła być może za palatyną EBERHARDA, hrabiego w Oberlahngau, brata króla wschodniofrankijskiego Konrada I. Zmarła 2 lipca po 952.

Możliwe córki króla Zwentibolda (i–iii):

- i BENEDYKTA. Przeorysza w Süsteren.
- ii CECYLIA. Przeorysza w Süsteren.
- iii RELEND. (Mniszka w Süsteren).

z ELLINRATĄ (wzmiankowaną na dokumencie z 24 maja 914):

- b ELLINRATA. W 893 została uprowadzona (oraz poślubiona?) przez ENGELSCHALKĄ II, margrabiego Marchii Panońskiej

(zm. 893), przypuszczalnego syna margrabiego Engelschalka I. Nie są znane dzieci z tego związku. Po raz ostatni jest ona wzmiankowana pod dniem 24 maja 911.

z nieznaną kobietą:

c RATOLD. Urodził się w 889, a zmarł krótko po 896, kiedy to został przez ojca wyniesiony do godności wicekróla (*subregulus*) Italii.

C ERMENGARDA (IRMINGARDA, IRMGARDA). Na świat przyszła zapewne w latach 830–40. Była opatką w Buchau (obecnie Bad Buchau) nad jeziorem Federsee, a 28 kwietnia 857 została wybrana przełożoną w Chiemse (Frauenwörth). Tam też zmarła 16 lipca 866 i tam najpewniej złożono jej doczesne szczątki.

D GIZELA. Przypuszczalnie umarła młodo.

E LUDWIK III MŁODSZY. Urodził się ok. 835. Wedle uzgodnionego w 865 podziału królestwa wschodniofrankijskiego, po śmierci ojca 28 sierpnia 876 został królem Saksonii (wraz z Frankonią i Turyngią). W kwietniu 879 zmarł Ludwik II Jąkała i część zachodniofrankijskich możnych zwróciła się do Ludwika Młodszego z prośbą o przejęcie opieki nad ich państwem; Ludwik wkroczył wprawdzie na francuskie ziemie, nie dotarł jednak dalej niż do Verdun, a już w lutym 880 w Ribemont zawarł pokój z synami zmarłego: uznał ich rządy w państwie zachodniofrankijskim, otrzymując w zamian zachodnią Lotaryngię – wyznaczona wówczas granica niemiecko-francuska przetrwała do połowy XIV w. Po śmierci w 880 starszego brata Karlomana został królem Bawarii. Zmarł 20 stycznia 882 we Frankfurcie nad Menem i został pochowany u boku ojca w klasztorze benedyktynów w Lorsch.

Małżonką Ludwika III Młodszego była poślubiona przed 20 kwietnia 874:

LUDGARDA (LIUTGARDA) SASKA, córka Ludolfa (Liudolfa), margrabiego Wschodniej Saksonii, i jego żony Ody, córki hrabiego Billunga. Urodziła się zapewne ok. 850–55, a zmarła 30 listopada 885 i została pochowana w Aschaffenburgu.

Dzieci Ludwika III Młodszego:

Małżeńskie (I–II):

- I HILDEGARDA. Alternatywnie była ona córką Ludwika III z nieprawego łoża. Przypuszcza się, że w 895 była osobą dorosłą, a zatem urodziła się ok. 875–77. Być może poślubiła nieznanego bliżej hrabiego ENGILDEO (zm. przed 895). Z woli stryjecznego brata, cesarza Arnulfa (†), dzierżyła włości *in comitatu Cheldionis*. W 895 cesarz uznał Hildegardę winną zdrady, skonfiskował jej posiadłości i zmusił kuzynkę do postrzyżyn w klasztorze w Chiemse (Frauenwörth); po jego śmierci w 899 odzyskała ziemie. Jej dalsze losy nie są znane.
- II LUDWIK. Urodził się w latach 877–78, a zmarł wskutek przypadkowego upadku z okna pałacu we Frankfurcie nad Menem w listopadzie 879.

Syn pozamałżeński z nieznaną kobietą:

- I HUGO. Na świat przyszedł ok. 855–60. Zginął albo 2 lutego 880 podczas bitwy z wikingami pod Thun, albo w tym samym roku w trakcie prób usunięcia duńskich najeźdźców z obszaru rzeki Scheldt. Został pochowany w opactwie benedyktyńskim w Lorsch.
- F BERTA. Tak jak starsze siostry, Hildegarda i Ermengarda, została przeznaczona do życia zakonnego. W 853 objęła po Hildegardzie godność opatki w klasztorze Münsterschwarzach w Schwarzach nad Menem koło Würzburga, zaś w 856 została opatką w Zürichu. Zmarła 26 marca 877.
- G KAROL GRUBY (→ s. 78).

Dzieci Ludwika I z drugiego małżeństwa (1–3):

- 1 GIZELA. Urodziła się ona zapewne ok. 819–20, a ok. 836 została żoną EBERHARDA (EWERARDA), margrabiego Friulu (Friuli) od 846 (ur. zapewne ok. 805–10, zm. we Włoszech 16.12.866), syna Unrocha, hrabiego (w Ternois), protoplasty rodu Unrochidów, i jego żony Engeltrudy (Ingeltrudy); mieli co najmniej dziesięcioro dzieci. Po owdowieniu osiadła w ufundowanym z małżonkiem opactwie św. Kaliksta w Cysoing we Flandrii, gdzie zmarła po 1 lipca 874 i gdzie także znalazła spoczynek.

- 2 KAROL II ŁYSY (→ s. 63).
- 3 (?) CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Istnienie tej córki cesarza Ludwika z drugiego małżeństwa wynika pośrednio z zapiski w stosunkowo późnej (XII w.) kompilacji *Casus Monasterii Petrishusensis* i nie jest potwierdzone przez źródła współczesne. Być może została wydana za nieznanego z imienia członka szwabskiego rodu Udalrykidów, któremu urodziła dwóch synów. Ustalona przez badaczy data urodzenia młodszego (ok. 820–25) stoi jednak w sprzeczności z datą małżeństwa Ludwika Pobożnego i Judyty z Welfów – ich córka musiałaby przyjść na świat po 819, a zatem nie mogła zostać matką w pierwszej połowie lat 20. IX w.

Dzieci Ludwika I z nieprawego łoża (1–2):

z nieznaną kobietą lub kobietami:

- 1 ALPAIS (ALPAIDA). Urodziła się w 793–94, a ok. 806 została żoną BEGONA, hrabiego (margrabiego) Tuluzy od 806, hrabiego Paryża od ok. 815 (ur. ok. 775–60, zm. 28.10.816), przypuszczalnie syna Gerarda I, hrabiego Paryża, oraz jego żony Rotrudy. Dochowali się trojga dzieci; synem ich córki Zuzanny był Adalard, hrabia Paryża, ojciec królowej Adelajdy, żony Ludwika II Jąkały. Po śmierci męża Alpais została przełożoną w opactwie św. Piotra (St Pierre-le-Bas) w Reims, gdzie zmarła albo 23 lipca 852 lub później.
- 2 ARNULF. Urodził się ok. 794. W 817 ojciec podarował mu hrabstwo Sens. Był stronnikiem przyrodniego brata, cesarza Lotara I, którego poparł podczas jego konfliktu z młodszymi braćmi (03/04.841); zmarł po tym czasie. Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

KAROL II ŁYSY

840-877

Ojciec: LUDWIK I POBOŻNY (← s. 43)

Matka: JUDYTA BAWARSKA (← s. 45)

Rodzeństwo: (← biogr. Ludwika I)

✧

Przydomek cesarza niekoniecznie odnosić się musi do jego przedwczesnej łysiny. Niektórzy badacze uważają go za przenośnię, sugerującą początkowy brak uposażenia, inni widzą w nim ironiczne określenie silnie w rzeczywistości owłosionego władcy; jako jego genezę wskazuje się także ogolenie przez Karola głowy w trakcie ponownej konsekracji opactwa w Compiègne w 877. Na świat przyszedł on 13 czerwca 823 we Frankfurcie nad Menem. W trakcie zgromadzenia możnych w Wormacji w sierpniu 829 ojciec przeznaczył dla niego dzielnicę, składającą się z Alemanii (Szwabii), Recji, Alzacji i części Burgundii, co doprowadziło do wybuchu buntu starszych przyrodnych braci Karola. We wrześniu 832 cesarz przekazał mu królestwo Akwitanii, odebrane Pepinowi I (← biogr. Ludwika I Pobożnego), jednak w 833 Ludwik Pobożny został zdetronizowany przez starszych synów, Karola zaś umieszczono w klasztorze w Prüm; 15 marca 834 w Quierzy cesarz zwrócił Akwitanie Pepinowi. Na zjeździe w Akwizgranie w trzy lata później (837) Ludwik Pobożny nadał Karolowi tytuł królewski wraz z Neustrią, Burgundią i ziemiami od Fryzji po rzekę Mozę, a po śmierci Pepina I w 838 uczynił go królem Akwitanii (Karol został tam uznany dopiero po dziesięciu latach, usuwawszy ostatecznie tronu Pepina II ← biogr. Ludwika I Pobożnego). Podczas zjazdu w Wormacji 28 maja 839 doszło do kolejnego podziału państwa między najstarszego z braci, Lotara I, oraz Karola

Łysego, zgodnie z którym ten drugi otrzymał królestwo na zachód od Mozy, Rodanu i Saony wraz z Prowansją. Po śmierci Ludwika I (20.06. 840) cesarz Lotar od nowa podjął wojnę z młodszymi braćmi, jednocząc siły z Pepinem II Akwitańskim, został jednak pokonany przez Karola oraz sprzymierzonego z nim Ludwika II Niemieckiego 25 czerwca 841 pod Fontenoy-en-Puisaye. 14 lutego 842 w Strasburgu Karol II Łysy zawarł z Ludwikiem II wymierzone w Lotara I przymierze (przysięga strasburska), co zmusiło cesarza do podjęcia rokowań pokojowych. Dokonany dnia 11 sierpnia 843 w Verdun nowy podział imperium karolińskiego stanowił, że Karol II władać będzie królestwem zachodniofrankijskim, którego granice wyznaczały rzeki Moza, Skalda, Saona i Rodan. W 848 zdołał także pozyskać Akwitanię z rąk Pepina II i 6 czerwca tego roku w katedrze św. Krzyża (Sainte-Croix) w Orleanie został koronowany na króla Franków Zachodnich i Akwitanii przez arcybiskupa Sens Wenilona. Po śmierci w 869 bratanka, Lotara II, wbrew wcześniejszym umowom zawartym z Ludwikiem II Niemieckim, podporządkował sobie Lotarynię i 9 września został koronowany w katedrze w Metz. Zajął cesarską stolicę, Akwizgran, lecz na mocy ustaleń poczynionych 9 sierpnia 870 na zjeździe w Mersen musiał oddać Ludwikowi Niemieckiemu część tego królestwa, zachowując lotaryńskie ziemie na zachód od Mozeli. Po śmierci cesarza Ludwika II Młodszego (syna Lotara I ← biogr. Ludwika I Pobożnego), latem 875 przybył do Italii i w Boże Narodzenie w rzymskiej bazylice św. Piotra otrzymał cesarską sakrę z rąk papieża Jana VIII. 8 lutego 876 na zgromadzeniu italskich możnych w Pawii został ogłoszony królem Longobardów (Italii), po czym tego samego dnia ukoronowany żelazną koroną.

Zmarł 6 października (lub też dzień wcześniej) 877 w Avrieux lub w Brides-les-Bains i został pochowany w klasztorze benedyktynów św. Michała w Nantui, skąd w późniejszym czasie jego prochy przeniesiono do królewskiej nekropolii w bazylice opactwa benedyktynów w podparyskim Saint-Denis.

Małżonki Karola II:

1. Poślubiona 13 lub 14 grudnia 842 w Quierzy:

ERMENTRUDA (HERMENTRUDA, IRMTRUDA) ORLEAŃSKA

Była ona córką Odon, hrabiego Orleanu, i jego żony Engeltrudy (Ingeltrudy), może córki Liutarda, hrabiego Fezensac. Urodziła się 27 września ok. (przed) 830 i w sierpniu 866 w klasztorze św. Medarda w Soissons została ukoronowana na królową Franków (ceremonia miała przypuszczalnie charakter rytuału płodności, celem zapewnienia Karolowi dalszej męskiej progenitury). Mąż oddalił ją w 867 i podarował opactwo benedyktyńskie w Saint-Denis pod Paryżem, którego sam był świeckim opatem. Ermentruda zmarła tamże w dniu 6 października 869 i tam również znalazła spoczynek.

2. Poślubiona 22 stycznia 870 w kaplicy pałacowej (obecnie w obrębie katedry) w Akwizgranie:

RYCHILDA (RYSZARDA) BURGUNDZKA

Była córką Buwina (Biwina Bouvina), świeckiego opata św. Piotra w Gorze, potomka rodu Bosonidów, i poślubionej mu córki Bosona z Arles, hrabiego w Italii; jej bratem był Ryszard Prawodawca, książę Burgundii (→ biogr. króla Raula). Urodziła się ok. 845 i była początkowo nałożnicą Karola. W 877 w Tortonie papież Jan VIII ukoronował ją na cesarzową. U schyłku IX w. została zmuszona do opuszczenia dworu i przeniosła się do Prowansji, gdzie zmarła 30 stycznia lub 2 czerwca w lub po 910.

Potomstwo Karola II:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–9):

- 1 JUDYTA. Urodziła się ok. 843–44. 1 października 856 w Verberie-sur-Oise koło Compiègne została żoną ETHELWULFA, wicekróla Kent, Essex, Sussex i Surrey w latach 825–39, króla Wessex od 839 (ur. ok. 795–810, zm. 13.01.858), syna Egberta (Ecgertha), króla Wessex, Kent, Surrey, Sussex, Essex, Anglii Wschodniej oraz Northumbrii, w latach 829–30 króla całej Anglii, potomka dynastii saskiej z Wessex, i poślubionej mu Redburgi (← biogr. Pepina Krótkiego). Ethelwulf był wcześniej żonaty z Osburgą, córką Oslaca, eldormana wyspy Wight (lub Hampshire), z któ-

ra miał liczne dzieci. Koronacja Judyty na królową Wessex miała miejsce w dniu jej zaślubin. Owdowiawszy, być może jeszcze w roku śmierci Ethelwulfa, poślubiła jego syna a swojego pasierba ETHELBALDA, króla Wessex od 858 (ur. zapewne ok. 834, zm. 20.12.860). Małżeństwo to zostało rozwiązane w 860, po czym Judyta powróciła na dwór ojca. Uciekła stamtąd w 861, by 13 grudnia 863 w Auxerre, wbrew woli Karola II, zostać żoną BALDWINA I ŻELAZNE RAMIĘ, hrabiego Flandrii od (ok.) 863 (ur. zapewne 837–40, zm. Arras 879), założyciela tzw. pierwszej dynastii flandryjskiej, syna Odakra (Audacera, Odescera), forestiera w służbie królów frankijskich. Owocem tego mariażu było trzech synów i być może córka. Judyta zmarła w nieokreślonym bliżej czasie po 870.

- 2 LUDWIK II JĄKAŁA (→ s. 70).
- 3 KAROL DZIECIĘ. Urodził się ok. 847–48. Karol II Łysy doprowadził do jego koronacji na króla Akwitanii w październiku 855 w Limoges, władzę w imieniu dziecka sprawował jednak sam. W 862 żoną młodego Karola została nieznanej filiacji wdowa po Humbercie I, hrabim (Bourges). Mariaż ten, zawarty wbrew woli ojca, został unieważniony na jego żądanie w 863 (dalsze losy wdowy po Humbercie I nie są znane), był on także powodem pozbawienia Karola tronu akwitańskiego w latach 863–65. Otrzymana w 865 lub 866 podczas przypadkowej bójki z własnymi wojami rana głowy poskutkowała utratą przez młodego króla władz umysłowych; nie odzyskał ich do rychłej śmierci w dniu 29 września 866 w Buzançais. Znalazł spoczynek w klasztorze św. Sulpicjusza w Bourges.
- 4 KARLOMAN. Urodzony ok. 848 i od początku był przeznaczony do kariery duchownej. Jego postrzyżyny miały miejsce w 854. W 860 wybrano go opatem w cesarskim opactwie benedyktynów św. Medarda w Soissons, a w ciągu kolejnej dekady otrzymał także urzędy opackie w Auxerre, w Saint-Riquier, w Lobbes oraz w Metz u św. Arnulfa. W 870, pragnąc uzyskać osobną dzielnicę, wzniecił bunt przeciwko ojcu, za co ukarano go konfiskatą posiadanych klasztorów i po pojmaniu w 873 – oślepieniem. Niebawem zdołał jednak zbiec do Germanii, gdzie

uzyskał protekcję stryja, Ludwika II Niemieckiego (← biogr. Ludwika I Pobożnego). Zmarł, według różnych opracowań, w 876, 877 lub 878.

- 5 LOTAR. Wrodzonemu kalectwu zawdzięczał przydomek CHROMEGO (KULAWEGO). Urodził się ok. 850. W 861 został postrzyżony, a niebawem objął godności opata klasztorów benedyktyńskich w Montier-en-Der oraz św. Germana (Saint-Germain) w Auxerre. Zmarł w 865.
- 6 HILDEGARDA.
- 7 ERMENTRUDA. Pod datą 11 lipca 877 zachowała się zapiska o niej jako opatce w Hasnon koło Douai. Dalsze losy księżniczki nie są znane.
- 8 GIZELA.
- 9 (?) ROTRUDA. Urodzić się miała ok. 850 i w 868 objąć urząd opatki u św. Radegundy w Poitiers, który sprawowała do 870. Jej dalsze losy nie są znane.

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–5):

- 1 ROTYLDA (ROTHAUT). Urodziła się ok. 871, będąc zapewne pierwotnym dzieckiem Karola i jego drugiej żony. Ok. 890 wyszła za ROGERA (ROTERA), hrabiego Maine od 897 (ur. ok. 855–65, zm. przed 1.11.900), którego ojciec nie jest znany, matka zaś (jej imienia także nie znamy) była siostrą Hugona, hrabiego Bourges. Mariaż zaowocował dwojgiem dzieci; córka, nosząca być może imię Judyty, została żoną Hugona Wielkiego, księcia Franków (→ biogr. Roberta I). Po śmierci małżonka Rotylde otrzymała tytułem wdowiej oprawy opactwo w Chelles oraz klasztory Notre-Dame i św. Jana w Laon, jednak w 922 zostały jej one odebrane przez Karola III Prostaka (było to bezpośrednią przyczyną rebelii Roberta z Neustrii, hrabiego Paryża, który w 923 usunął z tronu Karola III i sam przywdział koronę). Rotylde zmarła między 928 a 929.
- 2 DROGO. Bliźniak Pepina, urodził się ok. 872–73, a umarł między 873 a 874.
- 3 PEPIN. Bliźniak Drogona, urodzony ok. 872–73 i tak jak on zmarły w latach 873–74.

- 4 SYN (IMIĘ NIEZNANE). Na świat przyszedł 23 marca 875, a zmarł krótko potem.
- 5 KAROL. Urodził się jako pogrobowiec dnia 10 października 876, a zmarł przed 7 kwietnia 877 i spoczął w królewskiej nekropolii w bazylice w Saint-Denis pod Paryżem.

LUDWIK II
JAKAŁA

❧
877-879

Ojciec: KAROL II ŁYSY (← s. 63)

Matka: ERMENTRUDA ORLEAŃSKA (← s. 66)

Rodzeństwo: (← biogr. Karola II)

✧

Urodził się 1 listopada (ok.) 846. W lutym 856 ojciec nadał mu „księstwo Mans” (*ducatum Cenomannicum*, obejmujące w przybliżeniu ziemie późniejszego hrabstwa Maine) wraz z tytułem króla Neustrii, i zaaranżował zaręczyny z córką króla (księcia) Bretanii Erispoe. Po detronizacji i zamordowaniu tegoż (11.857) młody Ludwik musiał jednak szukać schronienia na frankijskim dworze. Z inspiracji możnych w 862 podniósł bunt przeciw ojcu, lecz jeszcze w tym samym roku ukorzył się przed Karolem, który przyjął go z powrotem na swój dwór i uczynił hrabią Meaux. W 865 został mianowany namiestnikiem Neustrii i sprawował tam rządy do 866, kiedy to ojciec uczynił go hrabią Autun. Po śmierci młodszego brata, Karola Dziecię, w marcu 867 został królem Akwitanii. W 876 Karol Łysy ustanowił go oficjalnym następcą frankijskiego tronu oraz regentem na czas swojej bytności we Włoszech. Po śmierci cesarza 6 października 877 został królem zachodniofrankijskim oraz władcą zachodniej części Lotaryngii. Jego sakra, dopełniona przez arcybiskupa Reims Hinkmara, miała miejsce 8 grudnia 877 w kaplicy królewskiego opactwa benedyktyńskiego św. Korneliusza w Compiègne, a 7 września 878 w Troyes została ona powtórzona przez Jana VIII.

W 879 podjął ekspedycję przeciw wikingom, pustoszącym północne obszary jego królestwa, lecz podczas wyprawy zachorował i zmarł po przewiezieniu do swojego pałacu w Compiègne 10 lub

11 kwietnia 879. Został pochowany w kaplicy tamtejszego opactwa benedyktyńskiego pw. św. Korneliusza (wcześniej Notre-Dame-de-Carlopolis).

Małżonki Ludwika II:

1. Poślubiona potajemnie w marcu 862:

ANSGARDA BURGUNDZKA

Była ona córką hrabiego burgundzkiego Harduina i jego małżonki Warimburgi. Urodzona ok. 826, była początkowo nałożnicą Ludwika II. Ich mariaż został zawarty bez zgody ojca pana młodego i pod naciskiem cesarza w 876–77 odprawił on Ansgardę. Ich rozvodu nie uznał papież, nakazując Ludwikowi przywrócić Ansgardzie pozycję małżonki, czego jednak król nie uczynił. Śmierć Ansgardy nastąpiła 2 lub 18 listopada po 879 (ok. 880–82), miejsce jej pochówku nie jest znane.

2. Poślubiona ok. 875:

ADELAJDA (ADELAIS) Z PARYŻA

Była córką Adalarda z Angoulême, hrabiego Paryża, którego babką po kądzieli była Alpais, nieślubna córka cesarza Ludwika I (← biogr. Ludwika I Pobożnego), Urodziła się ok. 855. Z uwagi na bliskie pokrewieństwo małżonków, ich związku nie uznał papież i w 878 odmówił koronowania Adelajdy. Zmarła ona 18 listopada ok. 900 (być może w 901) i znalazła spoczynek u boku Ludwika w opactwie benedyktyńskim św. Korneliusza w Compiègne.

Potomstwo Ludwika II:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–4):

- 1 LUDWIK III (→ s. 74).
- 2 KARLOMAN II (→ s. 76).
- 3 GIZELA. Urodzona zapewne ok. 865–70, żona ROBERTA, hrabiego palatyna Troyes (poległ w Paryżu w lutym 886), syn Odon, hrabiego Blois, i jego żony Wandilmondis, której filiacja nie jest znana. Mariaż nie zaowocował potomstwem, a Gizela zmarła między 11 kwietnia 879 a 12 grudnia 884.
- 4 HILDEGARDA. Zmarła po 896.

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–2):

- 1 ERMENTRUDA (HERMENTRUDA, IRMTRUDA). Mediewista C. Settipani czyni ją córką Ludwika II i jego pierwszej żony. Kwestia ta wymaga ustalenia. Na świat przyszła ok. 875–78, a przed 895 została żoną nieznanego frankijskiego możnego, identyfikowanego niekiedy z REGINAREM (RAGNAREM) I DŁUGOSZYIM, hrabią Hainaut, po kądzieli potomkiem Ludwika I Pobożnego, z którym dochowała się córki Kunegundy, późniejszej żony Węgryka z Luksemburga. Data jej śmierci nie jest znana.
- 2 KAROL III PROSTY (→ s. 85).

LUDWIK III

879-882

Ojciec: LUDWIK II JAKAŁA (← s. 70)

Matka: ANSGARDA BURGUNDZKA (← s. 72)

Rodzeństwo: (← biogr. Ludwika II)

✱

Urodził się ok. 863–65. Ojciec upatrywał w nim jedyne go sukcesora, lecz po śmierci króla 10 kwietnia 879 kanclerz Gauzlin wprowadził Ludwika na tron wspólnie z jego młodszym bratem Karlo-manem; ich sakra miała miejsce we wrześniu w kościele opackim św. Piotra i Pawła w Ferrières-en-Gâtinais nieopodal Montargis, a dopełnił jej Ansegisus, arcybiskup Sens. Na mocy traktatu, zawartego w lutym 880 w Ribemont z królem wschodniofrankijskim Ludwikiem III Młodszym (por. s. 50), bracia oddali mu we władanie zachodnią Lotaryngię – wyznaczona w ten sposób granica między Niemcami i Francją obowiązywała do połowy XIV w. W marcu 880 w Amiens bracia podzieli między siebie także ojcowiznę – Ludwik III otrzymał we władanie jej północną część: kraj Franków (*Francia*) oraz Neustrię.

Zginął 5 sierpnia 882 wskutek upadku z konia; wedle legendy stało się to, gdy ścigał dziewczynę, którą zamierzał uwieść. Pochowany został w bazylice opactwa benedyktynów w Saint-Denis pod Paryżem.

KARLOMAN II

879-884

Ojciec: LUDWIK II JAKAŁA (← s. 70)

Matka: ANSGARDA BURGUNDZKA (← s. 72)

Rodzeństwo: (← biogr. Ludwika II)

✧

Urodził się w 866 w latach 866–68. Ojciec przeznaczył go do stanu duchownego, lecz po jego śmierci kanclerz Gauzlin wprowadził Karlomana na tron obok starszego brata. Sakra braci, dokonana przez Ansegisusa, arcybiskupa Sens, odbyła się we wrześniu 879 w kościele opackim śś. Piotra i Pawła w Ferrières-en-Gâtinais. Zgodnie z zawartym w lutym 880 w Ribemont układem z Ludwikiem III Młodszym, królem wschodniofrankijskim (← biogr. Ludwika I Pobożnego), bracia cedowali na niego zachodnią część Lotaryngii, a w marcu tego roku w Amiens dokonali podziału ojcowizny – na jego mocy młodszemu przypadła południowa część królestwa (bez Prowansji). Po bezpotomnej śmierci starszego brata 5 sierpnia 882 objął we władanie także część północną państwa zachodniofrankijskiego.

11 września 878 zaręczono go z ENGELBERGĄ, córką Bosona, hrabiego Vienne i późniejszego króla Prowansji, oraz jego żony Ermengardy, córki cesarza Ludwika II Młodszego, lecz do zawarcia małżeństwa nie doszło.

W 884 został formalnie adoptowany przez cesarza Karola Grubego, lecz zginął już 6 grudnia tegoż roku w trakcie polowania w lesie Bézu-la-Forêt koło Andelys. Ciało króla złożono w królewskiej nekropolii w Saint-Denis.

KAROL GRUBY

885-888

Ojciec: LUDWIK II NIEMIECKI (← biogr. Ludwika I Pobożnego, s. 56)

Matka: EMMA BAWARSKA (← biogr. Ludwika I)

Rodzeństwo: (← biogr. Ludwika I)

✧

W historiografii utrwalił się jego przydomek GRUBY (OTYŁY), lecz nie jest on współczesny cesarzowi; być może powstał celem odróżnienia go od stryja, Karola II Łysego, i niekoniecznie musi odzwierciedlać faktyczny wygląd władcy. Urodził się on w 839. W spadku po zmarłym 28 sierpnia 876 ojcu otrzymał (wedle ustalonego w 865 podziału) Alemanię, Alzację, a także Recję. Kiedy w 879 jego starszy brat Karloman, tknięty paralizem, zmuszony był wycofać się z Italii, papież Jan VIII zawezwał Karola do Wiecznego Miasta na pomoc w walkach z Gwidonem ze Spoleto. Po śmierci Karlomana II (12 marca albo 22 lub 29 września 880) Karol uzyskał zgodnie z jego wolą tron italski i koronował się w Pawii. Po zajęciu północnej Italii i przybyciu do Rzymu, 12 lutego 881 w bazylice św. Piotra został przez Jana VIII ukoronowany na cesarza. Śmierć kolejnego starszego brata, Ludwika III Młodszego 20 stycznia 882, uczyniła go królem Saksonii, Lotaryngii oraz Bawarii, pozwalając zjednoczyć ziemie królestwa Franków Wschodnich. W 884 adoptował Karlomana II, a po jego śmierci w lipcu 885 zasiadł na zaproszenie zachodniofrankijskich możnych na tronie ich państwa i został koronowany 20 maja 885 w lotaryńskim mieście Grand przez Geilona, biskupa Langers. Tym samym, po raz ostatni w dziejach, imperium Karola Wielkiego znalazło się w całości w rękach jego potomka po mieczu. Niebawem jednak postępująca choroba cesarza, objawiająca się

silnymi bólami głowy (w 887 przeszedł trepanację), sprawiła, że stał się on praktycznie niezdolny do sprawowania rządów, a to stopniowo odwróciło od niego wschodniofrankijskich baronów. Z powszechnym sprzeciwem spotkały się także próby ustanowienia sukcesorami cesarskiego bastarda, Bernarda, oraz kuzyna, Ludwika Prowansalskiego.

11 listopada 887 na zgromadzeniu możnych w Tryburze ustąpił na rzecz bratanka, Arnulfa z Karyntii, z tronu wschodniofrankijskiego, formalnie zachował jednak dożywotnią władzę w pozostałej części imperium. Zmarł 13 stycznia 888 w zamku Neudingen nad Dunajem i został pochowany w klasztorze w Reichenau na Jeziorze Bodeńskim.

Małżonka Karola Grubego:

Poślubiona (1.08) w 862:

RYSZARDA Z ALEMANII

Była córką Erchagera, hrabiego (*comes*) w Alemanii, potomka szwabskiego rodu Ahalolfingów, oraz poślubionej mu Immy nieznannej filiacji. 12 lutego 881 w bazylice św. Piotra w Rzymie została wraz z mężem koronowana na cesarzową przez papieża Jana VIII. W 887 Karol oddalił ją pod zarzutem zdrady małżeńskiej. Po tym czasie wstąpiła do klasztoru w Andlau w Alzacji, gdzie zmarła 18 września przed 906–11. Jej mariaż z cesarzem pozostał bezdzietny.

Pozamałżeński syn Karola Grubego:

z nieznaną kobietą:

- 1 BERNARD. Urodził się ok. 876. Podjęta przez jego ojca w 885 próba zapewnienia mu tronu napotkała zdecydowany sprzeciw baronów. W 891 wznicił w Alemanii bunt przeciw cesarzowi Arnulfowi, wkrótce jednak został zamordowany przez Rudolfa, hrabiego Recji.

ODO

W

888-898

Ojciec: ROBERT MOCNY

Nie są znane korzenie protoplasty Robertyngów (Robertynów) i Kapetyngów, istnieją wszakże poszlaki, wskazujące że jego ród pochodził z Saksonii lub z Neustrii. Wedle różnych hipotez był on:

- a) synem Roberta, hrabiego (*graf*) w Wormacji, i jego żony Wiltrudy, córki Hadriana, hrabiego Orleanu – ta wersja jest najczęściej przyjmowana w literaturze;
- b) krewnym rodu Adeldramna, hrabiego Troyes;
- c) hrabią Sesseau-en-Berry, bratem Ryngardy, małżonki Pepina I, króla Akwitanii (← biogr. Ludwika I Pobożnego);
- d) synem poległego w 834 Wilhelma, hrabiego Blois.

Robert, jak się zakłada, urodził się ok. 815–20. Wzmiankowany w kronikach od 853, od 855 był władcą księstwa (hrabstwa) umiejscowionego pomiędzy Sekwaną a Loarą, z Orleanem i Blois. Między 859 a 861 uzyskał od Karola II Łysego we władanie marchię neustryjską, w latach 862–63 został ustanowiony margrabią Andegawenii (hrabią Angers i Tours), a w 865 – hrabią Auxerre i Nevers. Dzierżył ponadto godności świeckiego opata u św. Marcina w Tours, w Marmoutier, w Angers i w Comery. W dniu 15 września 866 dowodził wojskami frankijskimi w bitwie z wikingami pod Brissarthe w Neustrii, gdzie poniósł śmierć.

Kwestia jego małżeństw pozostaje otwarta. Żenił się co najmniej dwa razy, a zapewne trzykrotnie. Pierwszą jego małżonką mogła być AGANA, córka hrabiego Wifreda oraz poślubionej mu Ody, wzmiankowana jako żona „Roberta, palatyna króla Pepina [I Akwitańskiego]”, identyfikowanego z Robertem, hra-

bią Sesseau-en-Berry, którego z kolei wolno utożsamiać z Robertem Mocnym. Przeważa pogląd, że wiek Agany był zbyt zaawansowany jak na matkę urodzonych w latach 50. dzieci Roberta. Ich matką nie mogła być też jedyna znana źródłom małżonka Roberta, ADELAJDA, córka Hugona Trwożliwego, hrabiego Tours z rodu Etychonidów, gdyż do 862–66 była ona zamężna z Konradem I Starym, hrabią Paryża z rodu Welfów (Starszych). I stąd właśnie wzięła początek hipoteza o jeszcze jednym mariażu Roberta Mocnego, zawartym przed poślubieniem przez niego Adelajdy, a po śmierci lub oddaleniu Agany.

Matka: NIEZNANA

Niektórzy badacze sugerują, opierając się na kronice św. Benigna z Dijon (XII w.), że ową drugą żoną Roberta Mocnego i matką jego synów była pasierbica hrabiego, córka Adelajdy z Tours (†) z małżeństwa z Konradem I Starym, imienniczka matki. Inna hipoteza wiąże osobę matki dzieci Roberta z rodem hrabiów Orleanu i Blois.

Brat: ROBERT I (→ s. 89)

✧

Urodził się po 852 (ok. 865) w Neustrii jako starszy z dwojga synów Roberta Mocnego. Po jego śmierci w 866 został margrabią Neustrii, lecz w 868 Karol II Łysy przekazał marchię Hugonowi Opatowi z rodu Welfów. W 882 został świeckim opatem u benedyktynów w Saint-Denis i w Saint-Germain-des-Prés, a w 886 odzyskał ojcowskie posiadłości nad Loarą: hrabstwa Angers, Tours, Blois i Orlean wraz z tytułem margrabiego Neustrii, a także opactwa w Marmoutier, Tours, Camery i Villeoin. Na zgromadzeniu możnych w listopadzie 887 i na kolejnym, które miało miejsce na przełomie listopada i grudnia 887 lub 29 lutego 888 w Compiègne, został wybrany królem Franków Zachodnich (jednocześnie zrzekł się posiadłości rodzinnych na rzecz młodszego brata). Sakra Odon odbyła się 29 lutego 888 w opactwie św. Korneliusza w Compiègne, a 13 listopada 888 została ona powtórzona w kościele opactwa benedyktynów pw. św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims.

Zmarł 1 lub 3 stycznia 898 w La Fère-sur-Oise i spoczął w królewskiej nekropolii w bazylice w Saint-Denis.

Małżonka Odon (data ślubu nieznana):

TEODRADA Z TROYES

Mogła być córką Adelramna, hrabiego Troyes. Przypuszcza się, że po śmierci króla wyszła za nieznanego bliżej hrabiego (*comes*) OTTONA, może on być jednak tożsamy z samym Odonem. Zmarła 18 października w nieznanym czasie po 900.

Dzieci Odon (1–4):.

- 1 KILKORO NIEZNANYCH DZIECI, wzmiankowanych w 889.
- 2 (?) RAUL. Urodzony ok. 882. Po wstąpieniu na tron w 888 ojciec uczynił go królem Akwitanii. Zmarł w nieokreślonym czasie po 898.
- 3 (?) ARNULF. Urodził się ok. 885 i zmarł krótko po ojcu.
- 4 (?) GWIDO (WIDO). Wzmiankowany jest w przywileju datowanym na 903, uznawanym jednak przez część badaczy za fałszerstwo.

**KAROL III
PROSTÝ**

893-923

Ojciec: LUDWIK II JĄKAŁA (← s. 70)

Matka: ADELAJDA Z PARYŻA (← s. 72)

Rodzeństwo: (← biogr. Ludwika II)

✧

Zwany PROSTYM (*simplex*) oraz PRAWYM, urodził się jako pogrobowiec dnia 17 września 879. Po bezpotomnej śmierci starszych przyrodniczych braci Karola (882, 884), na tronie zachodniofrankijskim zasiadł cesarz Karol Gruby, a następnie (888) hrabia Odo. 28 stycznia 893 opozycja możnowładcza wyniosła Karola na tron i w tym samym dniu został on koronowany w kościele opactwa benedyktynów św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims. Pod naciskiem możnych król Odo uczynił go na łożu śmierci swoim sukcesorem; powtórna sakra Karola miała miejsce dnia 3 stycznia 898 w Reims. Po śmierci Ludwika IV Dziecię (← biogr. Ludwika I Pobożnego) 1 listopada 911 został wybrany królem Lotaryngii. W 922 przeciwni Karolowi III baronowie obwołali królem brata Odon, Roberta I; 15 czerwca 923 zginął on pod Soissons, lecz sam Karol dostał się wówczas podstępem do niewoli.

Zmarł 7 października 929 więziony w zamku Péronne i spoczął w klasztorze św. Furzeusza (Fursy).

Małzonki Karola III:

1. Poślubiona między 1 a 18 kwietnia 907:

FREDERUNA (FRERONA) LOTARYŃSKA

Wywodziła się z lotaryńskiego możnowładztwa, jej rodzice nie są znani, wiadomo jednak, że była siostrą Bowona (II), biskupa Châlons. Urodzona zapewne w latach 885–87, zmarła 10 lutego

917 (918) i została pochowana w opactwie benedyktyńskim św. Remigiusza w Reims.

2. Poślubiona między 916 a 919:

EDGIVA (OGIVA) Z WESSEX

Była ona córką Edwarda Starszego, króla Wessex, i jego drugiej żony Elfledy, córki Ethelhelma, eldormana Wiltshire. Urodziła się zapewne ok. 902–05. Po uwięzieniu męża zbiegła wraz z synem na dwór brata do Anglii. Do Francji powróciła w 936 już jako wdowa i w 951 wyszła za mąż za HERIBERTA III STAREGO, hrabiego Meaux i Troyes od 967 (ur. 910–26, zm. między 983 a początkiem 985), syna Heriberta II, hrabiego Vermandois, Meaux i Soissons, potomka Herbertynów, bocznej linii Karolingów, oraz jego żony, nieznanej z imienia córki króla Roberta I; owocem tego małżeństwa mogło być dwoje dzieci, co jednak nie jest pewne. Zmarła zapewne ok. 953. Istnieje również hipoteza kładąca śmierć Edgivy na 948, co jednak wykluczałoby jej drugie małżeństwo.

Dzieci Karola III:

Córki z pierwszego małżeństwa (1–6):

- 1 ERMENTRUDA (HERMENTRUDA). Być może została ona żoną GOTFRYDA, hrabiego w Jülichgau (ur. 905–10, zm. 26.03 po 949), syna hrabiego Gerharda i jego żony Ody Saskiej, wdowy po królu Lotaryngii Świętopełku (Zwentiboldzie), nieślubnym synu cesarza Arnulfa (← biogr. Ludwika I Pobożnego); ich ślub odbył się po 934, mieli pięcioro dzieci. Dalsze losy księżniczki nie są znane.
- 2 FREDERUNA. Urodziła się w latach 908–16. i zapewne umarła we wczesnej młodości.
- 3 ADELAJDA. Urodziła się w latach 908–16. Może to ona właśnie była żoną RAULA, hrabiego „Gaugeium” (zapewne Gouy-sous-Bellone) (zm. 926), syna Hucbalda, hrabiego (Ostrewantu), oraz poślubionej mu Jadwigi (Heilwig), córki Eberharda, księcia Friulu; owocem mariażu było dwoje dzieci. Data śmierci Adelajdy nie jest znana.
- 4 GIZELA. Urodziła się między 908 a 916. Niektórzy badacze sugerują, że to ona poślubiła ROLLONA, wodza wikińskiego, od 911

księcia Normandii pod imieniem ROBERTA I (ur. ok. 845, zm. 925–28), identyfikowanego z synem Ragnwalda Mądrego, jarla Möre w Norwegii, i jego żony Ragnhildy. Rollo był wcześniej co najmniej raz żonaty i miał już kilkoro dzieci, nic natomiast nie wiadomo o jego dzieciach z Gizelą, o ile ich mariaż w ogóle doszedł do skutku.

5–6 ROTRUDA i HILDEGARDA. Urodziły się w latach 908–16. Dalsze ich losy nie są znane.

Syn z drugiego małżeństwa:

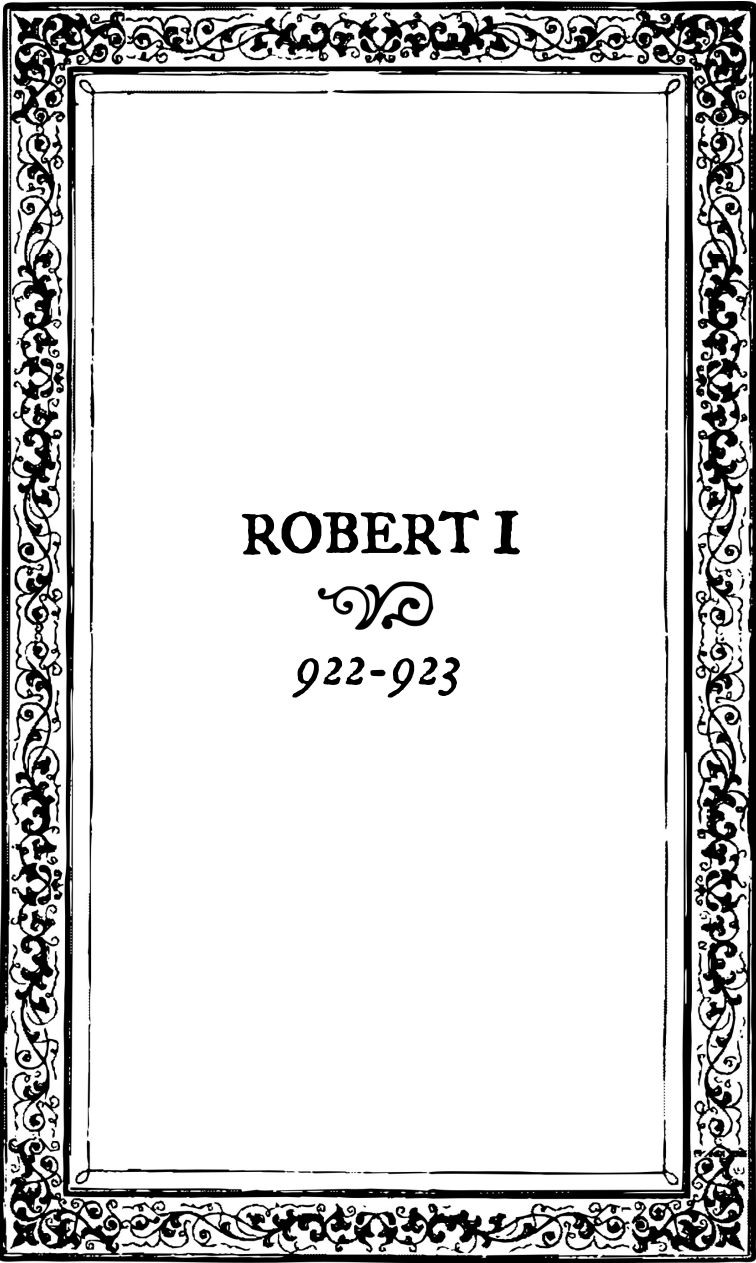
LUDWIK IV ZAMORSKI (→ s. 99).

Dzieci pozamałżeńskie (matki nieznane) (1–4):

1–2 ARNULF i DROGO (zmarli w młodości).

3 RORYK. Jego imię mogłoby sugerować normańskie pochodzenie matki. W 949 został wybrany biskupem Laon, zmarł zaś 20 grudnia 976 i spoczął w kościele św. Wincentego w Laon.

4 ALPAIDA (ALPAIS). Jak się przypuszcza, jej mężem został ERLEBOLD, hrabia w Lommegau (Charpeigne i Castres), zabity w bitwie w 921, z którym miała syna. Po śmierci Alpaidy (data nie jest znana) Erlebold ożenił się powtórnie i dochował dalszych dzieci.

ROBERT I

W

922-923

Ojciec: ROBERT MOCNY (← biogr. Odon, s. 82)

Matka: nieznana (← biogr. Odon)

Rodzeństwo: Odo (← s. 81)

✧

Urodził się ok. 860 jako młodszy syn hrabiego Roberta Mocnego. W 866 otrzymał godność świeckiego opata w Marmoutier. Po obiorze brata na tron zachodniofrankijski 29 lutego 888 został margrabią Neustrii, hrabią Paryża, Troyes i Orleanu. Był również świeckim opatem szeregu klasztorów (Saint-Denis, Saint-Germain-des-Prés, Tours, Camery i Villeloin). Możliwe, że posługiwał się tytułem „książę Franków”. 22 czerwca 922 w Reims część możnych wyniosła go na tron i 22, 29 lub 30 czerwca w tamtejszym kościele opactwa św. Remigiusza (Saint-Remi) został ukończony przez Gautiera, arcybiskupa Sens.

Poległ 15 czerwca 923 pod Soissons, w toku bitwy z wojskami Karola Prostego, a zapewne także i z jego ręki. O miejscu jego pochówku milczą znane źródła.

Małżonki Roberta I:

1. Poślubiona zapewne ok. 880–90:

(ADELA LUB AELIS)

Ponieważ Beatrycze z Vermandois nie mogła być matką najstarszej córki Roberta, Adeli (Aelis), która w późniejszym czasie poślubiła jej brata Heriberta II, zakłada się istnienie pierwszej żony ówczesnego margrabię Neustrii; według *Europäische Stammtafeln* nosiła ona imię Adela lub Aelis. Zmarła lub została oddalona przez Roberta przed 897.

2. Poślubiona zapewne w 897:

BEATRYCZE Z VERMANDOIS

Była ona córką Heriberta I, hrabiego Vermandois, Meaux i Soissons, potomka bocznej linii dynastii Karolingów, oraz jego żony, noszącej może imię Lutgardy (względnie była nią Berta z Morvois). Urodziła się w latach 880–83. Została ukoronowana u boku małżonka w 922 w Reims. Zmarła po 26 marca 931.

Dzieci Roberta I (1–3):

ROBERTYNGOWIE

Córki z pierwszego małżeństwa:

- 1 CÓRKA (ADELA?, HILDBRANTA?, LUDGARDA?). Urodziła się zapewne ok. 890. Jej mężem został przed 21 maja 907 HERIBERT II, hrabia Vermandois, Meaux i Soissons od 907 (ur. 884, zm. 23.02.943), potomek bocznej linii Karolingów, syn Heriberta I, hrabiego Vermandois, Meaux i Soissons, oraz jego żony Ludgardy (nieznanej filiacji), względnie Berty z Morvois. Owocem tego mariażu było liczne potomstwo. Zmarła w bliżej nieokreślonym czasie po 931.
- 2 EMMA, małżonka króla RAULA (→ w jego biogr.).

Syn z drugiego małżeństwa:

- 3 HUGO. Przydomek WIELKIEGO, aczkolwiek nie jest mu współczesny, znany jest już od schyłku X w.; zwano go także BIAŁYM. Przypuszcza się, że na świat przyszedł w ostatnich latach IX w. W 914 uzyskał od Karola III Prostego potwierdzenie sukcesji ojcowskich dóbr i tytułów. Po koronacji ojca 29 czerwca 922 został „księciem Franków” (jest to kwestia sporna) margrabią Neustrii, hrabią Paryża, Troyes i Orleanu, a także świeckim opatem w Saint-Denis, Saint-Germain-des-Prés, Marmoutier, Tours, Camery i Villeloin. Po śmierci Roberta I odmówił przyjęcia proponowanej mu korony; tak samo postąpił po śmierci króla Raula w 936, kiedy sprowadził do Francji syna obalonego Karola III, Ludwika, i doprowadził do jego koronacji. Przywilejami datowanymi na 25 lipca oraz 25 grudnia 936 uzyskał od Ludwika IV nadanie (lub potwierdzenie) tytułu „księcia Franków” (*dux francorum*). W tym samym roku najechał ziemie

młodsze brata zmarłego króla Raula, księcia Hugona Czar-nego (→ biogr. Raula), i zmusił go przyznania mu części Bur-gundii (traktat z Langers z 938). W 954 król Lotar nadał mu Akwitanie, lecz ekspedycja podjęta przez księcia w celu fak-tycznego objęcia tam rządów (955) nie powiodła się. W tym samym roku zwierzchnictwo Hugona uznał Gizelbert z Cha-lon; po jego śmierci 8 kwietnia 956 Hugo został *de iure* władcą Burgundii. Zmarł 16 lub 17 czerwca 956 w swojej rezydencji w Dourdan i spoczął w królewskiej nekropolii w Saint-Denis.

Pierwszą żoną Hugona Wielkiego została ok. 914:

(JUDYTA?) z MAINE, córka Rogera (Rotgera), hrabiego Maine, i poślubionej mu księżniczki Rotyldy (Rothaut) (← biogr. Karo-la II Łysego). Urodziła się przed 900, zmarła natomiast w 925. Miejsce jej pochówku nie jest znane.

Drugą żoną Hugona Wielkiego została w 926 lub 927:

EDHILDA z WESSEX, córka Edwarda Starszego, króla Wessex, i jego drugiej żony Elfledy, córki Ethelhelma, eldormana Wilt-shire; jej starsza siostra Edgiva (Ogiva) była od kilku lat królo-wą frankijską (← biogr. Karola III Prostego). Zmarła w 937 lub wcześniej. Z małżeństwa tego mogła pochodzić Beatrycze, opisana tutaj jako córka trzeciej żony Hugona.

Trzecią żoną Hugona Wielkiego była poślubiona między 9 maja a 14 września 937:

JADWIGA (HATHUI) SASKA, córka Henryka I Ptasznika, króla nie-mieckiego (wschodniofrankijskiego) z dynastii Ludolfingów (saskiej), oraz jego drugiej żony Matyldy, córki Teodoryka (Dytryka), hrabiego Westfalii, późniejszej świętej. Urodzona zapewne w latach 917–22, zmarła 9 stycznia po 958.

Dzieci Hugona Wielkiego z trzeciego małżeństwa (A–E):

A BEATRYCZE. Alternatywnie była córką Hugona i jego drugiej żony. W 954 poślubiła FRYDERYKA (FERRY'EGO) I, księcia Górnej Lotaryngii od 959 (ur. 910–15, zm. 18.05.978 lub 978–81), syna Wigeryka z Luksemburga, hrabiego w Bidgau i Arden-nergau, hrabiego palatyna, oraz jego żony Kunegundy, córki księżniczki Ermentrudy (← biogr. Ludwika II Jąkały);

dochowali się kilkorga dzieci. Od śmierci męża do 987 Beatrix sprawowała regencję Górnej Lotaryngii w imieniu syna. Zmarła 23 września po roku 987, być może w 1003.

B HUGO KAPET (→ rozdział II, s. 112).

C EMMA. Urodziła się ok. 943. Jej mężem był RYSZARD I NIEUSTRASZONY, książę Normandii od 942 (ur. Fécamp zapewne ok. 932, zm. tamże 20.11.996), syn Wilhelma I Długiego Miecznika, księcia Normandii, i jego pierwszej żony Sproty z Bretanii. Małżeństwo to pozostało bezpotomne; liczne dzieci Ryszarda pochodziły z jego nieformalnego związku z niejaką Gunnor (z Danii lub z Crépon), poślubioną dopiero po śmierci Emmy. Ta zaś zmarła po 19 marca 968.

D OTTO (ODO). Urodził się ok. 945 i nosił z początku tytuł hrabiego Auxerre. W 956, po następujących po sobie zgonach teścia (8.04) oraz ojca (16.06), został księciem Burgundii, którą w 960 otrzymał w lenno od króla Lotara. Zmarł 22 lub 23 lutego 965 i znalazł spoczynek w opactwie benedyktyńskim pw. św. Germana (Saint-Germain) w Auxerre.

Żoną Ottona została podczas Wielkiej Nocy 955:

LUDGARDA (LIETGARDA). Była ona córką Gizelberta (Gilberta) z Chalon, hrabiego Autun, późniejszego księcia Burgundii, i poślubionej mu Ermengardy, identycznej zapewne z siostrą króla Raula (→ jego biogr.). Zmarła bezdzietnie po 958.

E HENRYK (ODO HENRYK). Urodził się ok. 946–48 i na chrzcie otrzymał imię Odo. Sposobiono go do stanu duchownego. Był klerykiem do początku roku 965, kiedy po bezpotomnej śmierci starszego brata (22 lub 23.02) możni burgundzcy wybrali go swoim księciem; przyjął wówczas imię Henryka (w opracowaniach występuje niekiedy pod imieniem HENRYKA I). Zmarł 15 października 1002 w zamku Pouilly-sur-Saône i spoczął u boku brata w opactwie benedyktynów św. Germana (Saint-Germain) w Auxerre.

Pierwszą żoną Henryka Burgundzkiego została ok. 972:

GERBERGA (Z CHALON?). Wątpliwe, by była ona córką Lamberta, hrabiego Chalon, jak dotąd zakładano. Urodziła się

zapewne ok. 945, a przed 962 została żoną ADALBERTA, króla Italii od 951 (koregent ojca, samodzielnie od 963) do 963 (ur. 932–36, zm. Autun 30.04.971), syna Berengara II, króla Italii, potomka dynastii z Ivrei, oraz jego żony Willi, córki Bosona, hrabiego Awinionu, margrabiego Toskanii. Urodziła mu troje dzieci, lecz jej mariaż z Henrykiem pozostał bezdzietny. Zmarła 11 grudnia w latach 987–91.

Drugą żoną Henryka Burgundzkiego została poślubiona przed czerwcem 992:

GERSEDA GASKOŃSKA, córka Wilhelma Sancjusza (Sancha), księcia Gaskonii, i jego żony Urraki, będącej być może córką Garcii III, króla Nawarry (Pamplony). W 996, przed 24 października, została oddalona przez męża, z którym nie dochowała się dzieci.

Henryk Burgundzki dochował się dwóch synów pozamałżeńskich (I–II):

z nieznaną kobietą lub kobietami:

- I ODO. Wicehrabia Beaune. Jego żoną została INGOLA, zapewne córka niejakiego Aganona i jego żony Ingoli; mieli co najmniej dwoje dzieci. Zmarł 27 maja 1006.
- II HENRYK. Jak się zakłada, jest on tożsamy z Henrykiem, panem Vergy, zmarłym przed 1023. Poślubił nieznaną z imienia siostrę Berauda Archidiakona i poślubionej mu córki Nochera, hrabiego Bar-sur-Aube (mieli potomstwo).

Pozamałżeński syn Hugona Wielkiego:

z RYNGARĄ (RAINGARDA), wzmiankowaną w latach 971–95:

- A HERIBERT. Urodzony między 971 a 995, został przeznaczony do kariery kościelnej. 8 stycznia 971 otrzymał godność biskupa Auxerre. Zmarł 23 sierpnia w lub po 996 w zamku Toucy i spoczął w kościele Notre-Dame w Auxerre.

RAUL

923-936

Ojciec: RYSZARD PRAWODOWCA (BURGUNDZKI)

Był synem Buwina (Biwina, Bouvina), świeckiego opata benedyktynów św. Piotra w Gorze, potomka rodu Bosonidów, oraz poślubionej mu córki Bosona z Arles, hrabiego w Italii; jego siostra Rychilda (Ryszarda) była drugą żoną Karola II Łysego. Urodził się przypuszczalnie ok. 855. Od 876 wzmiankowany z tytułem hrabiego (*comes*), władał obszarem skupionym wokół Autun, załączkiem przyszłego księstwa Burgundii. W 887 lub 888 pojął za żonę ADELAJDĘ BURGUNDZKĄ, o czym niżej. Do 898 podporządkował sobie wszystkie za wyjątkiem Mâcon hrabstwa burgundzkie (Auxerre, Chalon, Sens i Nevers). Przypuszczalnie nie posługiwał się tytułem „księcia Burgundii”, pod którym jest znany w historiografii, a raczej był suwerenem hrabstw burgundzkich i z racji tego zwierzchnictwa określano go niekiedy mianem księcia (*dux*). Sprawował nadto świeckie urzędy opackie w klasztorach benedyktyńskich św. Germana (Saint-Germain) w Auxerre, św. Symforiana w Autun i św. Kolumby (Sainte-Colombe) w Sens. W tym ostatnim opactwie znalazł spoczynek. Zmarł w 921 (w źródłach podawane są różne datyienne: 31 sierpnia, 1 lub 29 września).

Matka: ADELAJDA BURGUNDZKA

Była ona córką Konrada, margrabiego Górnej (Zajurajskiej) Burgundii, potomka rodu Welfów (Starszych), oraz jego żony Waldrady, której filiacja nie jest znana. Zmarła po 14 lipca 929.

Rodzeństwo (1–4):

- 1 HUGO CZARNY. Urodził się zapewne w 891. Był panem ziem dorzecza Saony (d’Outre-Saône), późniejszego hrabstwa Burgundii – Franche-Comté. Od 931 władał hrabstwem Mâcon, a w 936 został hrabią oraz

margrabią Prowansji. Po śmierci w styczniu tego roku starszego brata, króla Raula, odmówił uznania Ludwika IV. W odpowiedzi ziemie burgundzkie najechał potężny hrabia Paryża, Hugo Wielki (← biogr. Roberta I), który zajął część księstwa. W 938 w Langers ustalone podział Burgundii między obu Hugonów oraz Gizelberta z Chalón, prawdopodobnie szwagra Czarnego (↓). Zmarł 17 grudnia 952 i został pochowany w Besançon.

- 2 BOSO. Urodził się przypuszczalnie w 895. W schedzie po ojcu otrzymał Górną Burgundię oraz świeckie urzędy opackie w klasztorach w Moyenmoutier i w Remiremont w Lotaryngii. Poległ we wrześniu 935 w trakcie oblężenia Saint-Quentin podczas wojny z Hugonem Wielkim i spoczął w kościele św. Remigiusza w Reims.

Żoną Bosona została poślubiona zapewne w 928:

BERTA z ARLES. Również ona pochodziła z rodu Bosonidów, była córką Hugona z Arles, króla Italii, syna Berty z Lotaryngii (← biogr. Ludwika I Pobożnego), i jego drugiej żony Hildy. Po oddaleniu przez Bosona wyszła za mąż za RAJMUNDA, hrabiego Rouergue i margrabiego (markiza) Septymanii, księcia Akwitanii od 936 (zm. 02–9.09.961), syna Ermengauda, hrabiego Rouergue, i jego żony Adelajdy; mieli liczne potomstwo. Zmarła po 18 sierpnia 965.

- 3 ERMENGARDA. Była dziedziczką hrabstwa Autun. Być może jest tożsąma z małżonką GIZELBERTA (GILBERTA) z CHALON, hrabiego Autun, Beaune, Troyes, Avallon i Dijon, księcia Burgundii od 952 (ur. ok. 900, zm. Paryż 956, po Wielkanocy), syna Manassesa Starszego, hrabiego Dijon (Chalon?), i jego żony Ermengardy, będącej zapewne córką Bosona z Vienne, króla Prowansji, oraz księżniczki Ermengardy (← biogr. Ludwika I Pobożnego); ich ślub miał miejsce przed majem 926. Dochowali się dwojga lub trojga znanych dzieci.
- 4 GEBUIN. Alternatywnie był on dzieckiem nieślubnym. Przywilej jego syna Hugona, datowany na początek X w., określa go mianem hrabiego, nie jest jednak znany obszar, którym władał (Dijon?).

Z nieznaną małżonką dochował się syna:

- A HUGO. Dzierżył hrabstwo Dijon, pojął za żonę ADALBURGĘ nieznannej filiacji, a zmarł w latach 954–58.

Dzieci (I–V):

- I RYSZARD. Po ojcu hrabia Dijon. Jego żoną była niejaka ADDITA (zm. 1007 lub później), z którą dochował się zmarłego w młodości syna imieniem LETAUD. Zmarł w 1007 lub nieco wcześniej.

- II HUGO. Hrabia Atuyer i pan Beaumont. Pojął za żonę ERMENGARDE, której pochodzenie nie jest znane. Linia jego zstępnych wygasła po mieczu w połowie XI w.
- III GEBUIN. W 947 został wybrany na urząd biskupa Châlons. Zmarł w 997 i spoczął zapewne w Châlons.
- IV ODO. Zmarł po 1007.
- V DZIECKO (PŁEĆ NIEZNANA), którego synem był GEBUIN, imiennik i sukcesor wuja na urzędzie biskupa Châlons, zmarł w 1004.

✧

Jego imię znane jest także w zlatynizowanej formie RUDOLF. Urodził się zapewne przed 890. Po śmierci ojca w 921 został księciem Burgundii oraz świeckim opatem klasztorów benedyktyńskich św. Germana (Saint-Germain) w Auxerre i św. Kolumby (Sainte-Colombe) w Sens. Dołączył do stronnictwa antykarolińskiego, a po śmierci teścia pod Soissons (15.06.923), wobec odmowy przyjęcia korony przez jego syna Hugona Wielkiego, został wyniesiony na tron zachodniofrankijski i ukoronowany dnia 13 lipca 923 w klasztorze św. Medarda w Soissons. Jego rządy uznano w pełni dopiero po śmierci w 929 uwięzionego Karola III Prostego.

Zmarł 14 lub 15 stycznia 936 w Auxerre i został pochowany u boku ojca w opactwie benedyktyńskim pw. św. Kolumby w Sens.

Małżonka Raula:

Poślubiona między 911 a 919:

EMMA Z NEUSTRII

Była ona córką króla Roberta I i jego pierwszej żony. Urodzona zapewne w latach 890–95, została ukoronowana wspólnie z Rauliem 13 lipca 923 w Soissons. Zmarła 2 listopada 934. Miejsce jej pochówku nie jest znane.

Dzieci Raula (1–2):

- 1 LUDWIK. Zmarł on w dzieciństwie lub we wczesnej młodości przed 14 czerwca 929.
- 2 (?) JUDYTA. Zmarła między 14 czerwca 929 a 935.

**LUDWIK IV
ZAMORSKI**

936-954

Ojciec: KAROL III PROSTY (← s. 85)

Matka: EDGIVA Z WESSEX (← s. 87)

Rodzeństwo: (← biogr. Karola III)

✧

Urodził się 10 września 920 lub 921. Po klęsce ojca pod Soissons w 923 matka wywiozła go na dwór swego brata do Anglii (skąd wziął się późniejszy przydomek króla). W 936 Ludwik i Edgiva zostali sprowadzeni do Francji przez hrabiego Hugona Wielkiego (← biogr. Roberta I) i 6 lub 19 czerwca 936 w Laon odbyła się sakra Ludwika IV, której dokonał arcybiskup Artaud z Reims; powtórna koronacja miała miejsce w kościele opackim klasztoru benedyktynów św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims, zapewne jeszcze w 936. Początkowo faktyczną władzę we Francji sprawował Hugo Wielki, mianowany opiekunem nieletniego Karolinga, lecz już w 937 Ludwik zrzucił kuratelę i odtąd rządził sam.

Późnym latem 954 spadł z konia podczas pogoni za wilkiem w lesie Voas w pobliżu Corbeny i doznał ciężkich obrażeń. Zmarł wkrótce po przewiezieniu do Reims w dniu swoich urodzin 10 września 954. Spoczął w tamtejszym kościele opackim św. Remigiusza.

Małżonka Ludwika IV:

Poślubiona z końcem 939:

GERBERGA SASKA

Była córką Henryka I Ptasznika, króla niemieckiego (wschodnio-frankijskiego), założyciela dynastii Ludolfingów (zwanej także dynastią saską lub ottońską), oraz jego drugiej żony Matyldy, córki Teodoryka (Dytryka), hrabiego Westfalii; jej młodsza sio-

stra Jadwiga (Hathui) była od 937 żoną księcia frankijskiego Hugona Wielkiego (← biogr. Roberta I). Pierwszym mężem Gerbergi był poślubiony ok. 928–29 GIZELBERT (GILBERT), książę Lotaryngii od 928 (ur. ok. 880, utonął podczas przeprawy przez Ren 2.10.939), syn Reginara (Ragnara) I Długoszyjego, hrabiego Hainaut (którego matką była córka cesarza Lotara I ← biogr. Ludwika I Pobożnego), oraz jednej z jego dwóch małżonek; dochowali się kilkorga dzieci. Koronacja Gerbergi miała miejsce w dniu jej ślubu z Ludwikiem IV w Reims. Zmarła 14 maja 984 i spoczęła w kościele opactwa benedyktynów św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims.

Dzieci Ludwika IV (1–7):

- 1 LOTAR (→ s. 104).
- 2 MATYLDA. Urodziła się w końcu 943. Jej mężem został poślubiony ok. 964 (przed 10 sierpnia 966) KONRAD SPOKOJNY, król Burgundii od 937 oraz hrabia Prowansji od 948 (ur. ok. 915, zm. 10.10.993), syn Rudolfa II, króla Górnej Burgundii z dynastii Welfów (Starszych), oraz jego żony Berty, córki Burcharda II, księcia Szwabii. Był on uprzednio żonaty z Adelaną (Adelą) nieznanej filiacji (zm. 963–64), z którą miał dwoje dzieci, z Matyldą zaś dochował się czworga dalszych. Zmarła 26 lub 27 stycznia w 981–92 i spoczęła w katedrze św. Maurycego w Vienne.
- 3 KAROL (KARLOMAN). Urodził się w styczniu 945 w Laon. W tym samym roku został oddany jako zakładnik Normanom w zamian za ojca. Zmarł w Rouen, jak się zakłada przed 953, kiedy to przyszedł na świat kolejny syn królewski, któremu nadano imię Karola.
- 4 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Na świat przyszła między 947 a początkiem roku następnego. Najpewniej umarła w dzieciństwie lub we wczesnej młodości.
- 5 LUDWIK. Urodził się z zapewne w grudniu 948, a zmarł w pałacu w Laon przed 10 września 954.
- 6 KAROL. Urodził się on latem 953 w pałacu w Laon jako bliźniak Henryka. W 977 w efekcie zatargów rodzinnych został wydany z Francji przez starszego brata. Uszedł na dwór cesarski do Niemiec i w maju 977 w Diedenhofen został przez Ottona II

kreowany księciem Dolnej Lotaryngii. Rok później uczestniczył w najeździe cesarza na królestwo zachodniofrankijskie, podczas którego zajął Laon i został przez biskupa Metz Teudeberta ogłoszony królem Franków, wyprawa zakończyła się jednak porażką wojsk cesarskich, odparty przez króla Lotara. Po następujących po sobie kolejno zgonach brata oraz bratanka (986 i 987) zgłosił pretensje do tronu przodków. W maju 988 ponownie zajął Laon, a latem 989 z pomocą arcybiskupa Arnulfa (bastarda króla Lotara) opanował Reims. 30 marca 991 dostał się do niewoli Hugona Kapeta. Ten osadził pretendenta wraz z rodziną w Senlis, a następnie nakazał przenieść Karola do zamku w Orleanie. Księżę lotaryński zmarł w tamtejszych lochach 12 czerwca w 991 lub dopiero w 1001, kiedy to miał miejsce jego pogrzeb w bazylice św. Serwacego w Maastricht.

Żoną Karola Lotaryńskiego została ok. 970:

ADELAJDA (ADELA) *ve*/AGNIESZKA Z VERMANDOIS. Wywodziła się z linii hrabiów Vermandois, a jej ojcem był Robert z Vermandois, hrabia Meaux i Troyes. Jej losy po 991 nie są znane.

Domniemana druga małżonka Karola Lotaryńskiego:

XVII-wieczny francuski historyk i genealog, brat Anzelm (Piotr de Guibours) podaje, że hrabianka Vermandois, którą nazywa Agnieszka, była drugą żoną Karola, zaś pierwszą jego małżonką była BONA, córka Godfryda „hrabiego Ardenów”, której dziećmi byli Otto, Ermengarda i Gerberga. Z kolei C. Settipani przekonuje, że Karol Lotaryński był żonaty dwukrotnie: po raz pierwszy z nieznaną z imienia córką Roberta, hrabiego Meaux i Troyes, która dała mu syna Ottona, a następnie z ADELAJDĄ, frankijską szlachcianką, córką wasala Hugona Kapeta, z którą miał dalsze dzieci. Większość badaczy odrzuca jednak hipotezy o dwóch mariażach Karola, czyniąc Adelajdę *ve*/Agnieszkę z Vermandois jego jedyną żoną.

Potomstwo Karola Lotaryńskiego (A–F):

LINIA LOTARYŃSKA

A OTTO. Urodził się ok. 970 i w 991 przejął po ojcu rządy nad Dolną Lotarynią. Być może ożenił się i dochował CÓRKI,

późniejszej małżonki ALBERTA, hrabiego Namur, wydaje się jednak, że jedyną żoną Alberta była siostra Ottona (↓), a on sam zmarł bezżennie i bezpotomnie 13 czerwca 1012, 1013 lub 1014 (niekiedy podaje się także daty 1005 oraz 1006). Znalazł spoczynek u boku ojca w Maastricht.

- B ERMENGARDA. Urodziła się ok. 970–75 i w 990 została żoną ALBERTA I, hrabiego Namur od przed 991 (ur. ok. 960–70, zm. przed 1011), syna Roberta I, hrabiego Namur, i jego żony, przypuszczalnie Ludgardy, córki Adalberta, hrabiego Metz; dochowali się licznych dzieci. Ermengarda zmarła w nieznanym bliżej czasie po 1013.
 - C GERBERGA. Urodziła się ok. 975. W 991 lub po tym roku poślubiła LAMBERTA I (II) BRODATEGO, hrabiego Lowanium (Louvain) od co najmniej 1003 (ur. ok. 950, poległ pod Florennes 12.09.1015), syna Reginara III, hrabiego Hainaut, oraz jego żony Adeli, zapewne córki Hugona V, hrabiego Dagsburga i Egisheim. Dochowali się trojga znanych dzieci. Gerberga zmarła 27 stycznia po 1018 i znalazła spoczynek w opactwie w Nivelles.
 - D ADELAJDA. Urodziła się zapewne w latach 975–90. 30 marca 991 została wraz z całą rodziną uwięziona z rozkazu Hugona Kapeta. Zmarła po 1012.
 - E LUDWIK. Urodził się podczas pobytu jego matki w więzieniu, a zatem po 30 marca 991 (w Senlis?). Powierzony przez Hugona Kapeta biskupowi Laon Adalberonowi, w 993 został z rozkazu króla uwięziony wraz z ojcem w Orleanie. Po uwolnieniu podróżował po różnych dworach książęcych, rozgłaszając swoje pretensje do tronu Franków (przebywał m.in. w Akwitanii). Nie później niż w 1012 ponownie dostał się do niewoli i zmarł wkrótce po osadzeniu go w Sens.
 - F KAROL. Urodził się po 30 marca 991 w niewoli. Jego dalsze losy nie są znane.
- 7 HENRYK. Urodzony 953 w Laon jako bliźniak Karola Lotaryńskiego, zmarł w dzieciństwie.

LOTAR

954-986

Ojciec: LUDWIK IV ZAMORSKI (← s. 99)

Matka: GERBERGA SASKA (← s. 100)

Rodzeństwo: (← biogr. Ludwika IV)

✧

Urodził się u schyłku 941 w pałacu w Laon. Po śmierci ojca 10 września 954 został jednogłośnie wybrany królem zachodnio-frankijskim i tego samego dnia został ukoronowany w kościele opackim pw. św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims przez arcybiskupa Artauda.

Zmarł nagle 2 lub 10 marca 986 albo w swojej rezydencji w Laon, albo w Compiègne i został pochowany w kościele opactwa św. Remigiusza w Reims.

Małżonka Lotara:

Poślubiona w początkach 966:

EMMA ITALSKA

Była ona córką Lotara II, króla Italii z dynastii Bosonidów, i jego drugiej żony Adelajdy, córki Rudolfa II, króla Burgundii, późniejszej małżonki cesarza Ottona I. Urodziła się w latach 948–50. W 977 została przez swojego szwagra oskarżona o cudzołóstwo z Ascelinem, biskupem Laon, jednakże na zwołanym niebawem synodzie w Sainte-Macre królowa i biskup zostali oczyszczeni z zarzutów. Jej losy po śmierci męża i syna nie są jasne – być może wstąpiła do klasztoru w Dijon, gdzie umarła 2 listopada nieznanego roku. Wedle nowszych ustaleń należy odrzucić starszą hipotezę, jakoby owdowiawszy Emma wyjechała do Czech, gdzie wyszła za księcia Bolesława II Pobożnego.

Potomstwo Lotara:

Syn lub synowie małżeńscy (1–2):

- 1 LUDWIK V PRÓŻNIAK (→ s. 107).
- 2 OTTO. Alternatywnie syn nieślubny. Był kanonikiem u św. Remigiusza w Reims, zmarł 13 listopada przed 986.

Synowie pozamałżeńscy (1–3):

z nieznaną z imienia siostrą hrabiego Roberta, majordoma swojego młodszego brata Karola Lotaryńskiego:

- 1 ARNULF. Urodził się przed 967. Poświęcił się karierze kościelnej. Po śmierci Ludwika V poparł roszczenia swojego stryja Karola, księcia Dolnej Lotaryngii (← biogr. Ludwika IV Zamorskiego), lecz po śmierci arcybiskupa Reims, Adalberona, w 988 przeszedł na stronę Hugona Kapeta. Ten z końcem marca 989 wyznaczył go arcybiskupem Reims. Późnym latem Arnulf ponownie jednak opowiedział się za Karolem Lotaryńskim, któremu otworzył bramy Reims. Po klęsce Karola podzielił jego los i został osadzony w Orleanie (991); na zjeździe w Saint-Basle-de-Verzy 18 czerwca 991 pozbawiono go sprawowanej godności biskupiej. Wolność odzyskał w 995 i 2 czerwca podczas synodu w Mouson, przy udziale legatów papieskich, został restaurowany na tron arcybiskupi. Od 1019 pełnił urząd archikanclerza króla Roberta II. Zmarł 5 (lub 11) marca 1021 i znalazł spoczynek w katedrze Notre-Dame w Reims.
- 2 RYSZARD. W 991 podczas synodu w Saint-Basle stanął po stronie swojego brata Arnulfa. Dalsze jego losy nie są znane.
- 3 OTTO; alternatywnie syn małżeński (†).

LUDWIK V
PRÓŻNIŁAK

W.
986-987

Ojciec: LOTAR (← s. 93)

Matka: EMMA ITALSKA (← s. 94)

Rodzeństwo: (← biogr. Lotara)

✧

Urodził się w latach 966–67. Jego przydomek (tłumaczony także jako GNUŚNY, LENIWY) nie jest mu współczesny i nie znajduje odzwierciedlenia w życiorysie króla, dającym raczej obraz władcy energicznego. Wydaje się, że późniejsi kronikarze odnieśli się do braku znaczących osiągnięć ostatniego Karolinga, czemu jednak trudno się dziwić, skoro jego samodzielne rządy trwały niewiele ponad rok. 8 czerwca 979 w kościele opackim klasztoru benedyktynów św. Remigiusza (Saint-Remi) w Reims został koronowany na współwładcę ojca przez arcybiskupa Adalberona. Po zawarciu małżeństwa z Adelajdą Andegaweńską w 982 został wyniesiony na tron Akwitanii (jako król lub wicekról). Śmierć ojca 2 lub 10 marca 986 uczyniła go jedynowładcą.

Zginął wskutek upadku z konia podczas polowania 21 lub 22 maja 987 w lesie pod Compiègne i spoczął w opactwie św. Korneliusza w Compiègne.

Małżonka Ludwika V:

Poślubiona w 982 w Vieille-Brioude:

ADELAJDA (ADELA) ANDEGAWEŃSKA

Zwana także BLANKĄ, była ona córką Fulka II Mądrego (Dobrego), hrabiego Andegawenii, potomka pierwszej dynastii andegawenńskiej (Anjou-Ingelger), i jego pierwszej żony Gerbergi, być może będącej córką Gotfryda, wicehrabiego Orleanu. Urodziła się przypuszczalnie nie później niż w latach 40. X w., gdyż w latach 50.

została wydana za STEFANA Z BRIOUDE, być może noszącego tytuł hrabiego Gévaudan (zm. przed 970–75), syna Bertranda z Brioude i jego żony Emnildy nieznanej filiacji (córką Stefana, wicehrabiego Brioude?). Był on wcześniej żonaty, lecz nie są znane dzieci z tego związku. Z Adelajdą dochował się trojga dzieci. Drugim mężem owdowiałej Adelajdy był poślubiony między 970 a 975 hrabia Tuluzy z dynastii Rouergue. Identyfikowano go dawniej z RAJMUNDEM PONSEM (zm. 960), najprawdopodobniej jednak został nim jego wnuk, RAJMUND IV, urodzony między 945 a 955, hrabstwem tuluzańskim władający od ok. 972 do śmierci w latach 972–79, syn Rajmunda III i poślubionej mu Gundinildy; dochowali się syna. Król Ludwik V był trzecim mężem Adelajdy; została ona przez niego oddalona w 984, dzieci nie mieli. Przed 986 poślubiła WILHELMA I (II) WYZWOLICIELA, hrabiego Arles i Prowansji od 960 (ur. ok. 955, zm. jako mnich w Awinionie 993 po 29.08), syna Bosona, hrabiego (Arles) z dynastii Bosonidów, i jego żony Konstancji. Był on wcześniej żonaty z niejaką Arsendą, która być może była matką jego syna Wilhelma III; z małżeństwa z Adelajdą dochował się córki Konstancji, która w późniejszym czasie została trzecią żoną króla Roberta II (→ rozdział II, biogr. Roberta II Pobożnego). Większość opracowań przyjmuje, że Adelajda Andegaweńska jest tożsąma z drugą małżonką OTTONA WILHELMA, księcia Burgundii, syna Adalberta, króla Italii, oraz Gerbergi, późniejszej żony Henryka, księcia Burgundii (← biogr. Roberta I), najprawdopodobniej jednak założenie to oparto na błędnym skojarzeniu wzmianek źródłowych. Zmarła najpewniej 29 maja 1026 i spoczęła w opactwie benedyktyńskim w Montmajour koło Arles.

✧

Po bezpotomnej śmierci Ludwika V na tron frankijski powołano księcia Francji Hugona zwanego Kapetem, wnuka Roberta I. Założona przez niego dynastia Kapetyngów panowała we Francji w linii prostej do XIV w., a w liniach bocznych (Walezjusze i Burbonowie) – z paroma przerwami – do połowy XIX w.

